

Hvorfor internationalisering i sygeplejerskeuddannelsen - et tilbageblik

Jansen, Mette Marie; Lindegaard , Grete

Published in:
Uddannelsesnyt

Publication date:
2015

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):

Jansen, M. M., & Lindegaard , G. (2015). Hvorfor internationalisering i sygeplejerskeuddannelsen - et tilbageblik. Uddannelsesnyt, 26. årgang 2015 (4), 20-25. [3].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

UDDANNELSESNYT

1990-2015

side

7

Et vers til jubilæums-
nummeret

side

8

Fagpolitiske
perspektiver...

side

26

Quiz i anledningen
af 25-års jubilæum

Indholdsfortegnelse

- 3 **Leder**
Af Lisbeth Vinberg Engel
- 4 **Lederen fra August 1990 til Blad nr. 1, årgang 1**
Af daværende redaktionsgruppe (Anne Thayssen, Birte Glinsvad og Lene Bøgh Petersen)
- 5 **Uddannelsesnyt i 25 år**
Af Birte Glinsvad
- 7 **Et vers til jubilæumsnummeret**
Af Anne Elsebet Overgaard
- 8 **Perspektiver på uddannelse**
Af Dorte Steenberg
- 11 **Fra sygeplejelærer til cand. cur. med mere**
Af Jens Bydam
- 13 **25 år med den digitale udvikling i sygeplejerskeuddannelsen**
Af Trine Fredskild
- 20 **Hvorfor internationalisering i sygeplejerskeuddannelsen - et tilbageblik**
Af Mette Bro Jansen og Grethe Lindegaard
- 26 **Quiz**
Af Karen Steenvinkel Pedersen
- 28 **Boganmeldelser:**
Den motiverende samtale – praktisk håndbog til samtaler med den ældre.
Barbro Holm Ivarsson & Liria Ortiz.
Anmeldt af Camilla Bernild
- Perspektiver på organisering og ledelse af sygepleje.
Annette Rosenkilde Jensen, Inger Marie Jaillet & Marianne Eilsø Munksgaard (red.)
Anmeldt af Lis Suhr

Leder

Af: **Lisbeth Vinberg Engel** • lisbeth.vinberg.engel@gmail.com

25 år er gået siden Uddannelsesnyt udkom første gang. Et lille team af entusiastiske sygeplejelærere skabte et blad, som de havde store ambitioner for. De ønskede debat og engagement. Det var deres "barn", som i dag fylder 25 år. Jeg synes, de har gjort det godt. Bladet står nu på egne ben og tager selvstændige beslutninger. Blandt andet har det lyst til at fejre sig selv og inviterer hermed alle med til festlighederne.

Derfor dette ekstra jubilæumsnummer, hvor vi har bedt forskellige forfattere om at beskrive, hvordan de ser på udviklingen inden for forskellige områder af sygeplejen gennem de sidste 25 år.

Birthe Glinsvad som var medskaber af bladet tilbage i 1990 indleder med at fortælle om bladets intentioner og ser tilbage på, hvordan det er gået.

Anne Elsebet Overgård har påtaget sig at holde festtalen for bladet i form af et vers, som Anne Elsebet igennem flere år har været en sand mester ud i. Det gælder også for dette vers, så glæd jer til at læse det.

Dorte Steenberg fra DSR skriver om de fagpolitiske perspektiver på uddannelse.

Jens Bydam skriver om sygeplejelærernes udviklingsforløb og stiller sig kritisk overfor, om det har ført til den udvikling, vi ønsker at identificere os med.

Trine Fredskild er blevet udfordret på at se tilbage på, hvorledes det er gået med digitalisering inden for sygeplejen i de seneste 25 år.

Mette Bro Jansen har påtaget sig, i samarbejde med den tidligere internationale koordinator Grethe Lindegård fra UC Lillebælt, at skrive om internationalisering siden muligheden blev en realitet i 1990.

Vi synes i redaktionsgruppen, at der også til sådan et jubilæum må være et underholdende indslag, derfor en quiz, som alle opfordres til at deltage i.

Til slut er der to boganmeldelser, som jo er blevet en fast del af Uddannelsesnyt og også denne gang kan tjene til inspiration for undervisende sygeplejersker.

Vi, i den nye redaktionsgruppe, ønsker alle tillykke med Uddannelsesnyt's 25 års jubilæum og håber, at medlemmer fremover vil være lige så engagerede som hidtil og gerne endnu mere, så bladet fortsat kan være et blad med plads til åbenhed faglighed og undren.

Lisbeth Vinberg Engel
Ansvarshavende Redaktør

Leder

Lederen fra August 1990 til Blad nr. 1, årgang 1

Vi har i nogen tid været i de lykkelige omstændigheder, at skulle barsle med et nyt fagblad.

Fødslen er, som I forhåbentlig kan se, forløbet godt, - og vi er nedkommet med et, efter vor mening, dejligt og velskabt blad. Facaden og strukturen finder vi er helt i orden, og forudsætningerne for at få et godt indhold skulle også være tilstede, med os som forældre og Jer som nære venner af familien.

Den fysiske pleje af bladet har vi i første omgang overladt til UNGDOMSCENTRET i Randers, idet vi mener, at de jo har stor forstand på opvækstens betydning, og derfor kan være behjælpelig med at forebygge, at vi får et vanartet blad.

Selv vil vi jo, som forældre, her i starten gerne sætte vort præg på bladets indhold, idet vi håber, at få det til at bære præg af et åbent, nuanceret indhold, men også af en stærk faglig integritet.

Vi håber også at kunne medgive det lysten til at tage del i og blande sig i samfundsanliggender af betydning for mennesker. Skulle det også bære præg af en sund skepsis, vil dette heller ikke være af vejen, i en tid, hvor vi formentlig bombarderes med nye ting.

Som I kan se stiller vi store krav til vores afkom, og beder derfor om Jeres interesse og hjælp til fortsat udvikling af bladet. Da vi har et kvikt blad, varer det ikke længe, før det ønsker at frigøre sig fra sine forældre, og her er det så at vennerne træder til, og hjælper os med at sikre en fortsat positiv udvikling.

Da vi i vores opdragelse vil lægge vægt på, at dannelsesforløbet skal foregå i en varm og vittig tone, vil vi bede Jer om at efterleve dette.

Vi hører selvfølgelig gerne fra Jer, hvordan bladet arter sig fremover. Bode ros og ris, - om end nødigt det sidste - (det falder alle forældre svært, at modtage kritik af deres barn).

Vi glæder os til det fremtidige samarbejde, og venter os et godt produkt af vore fælles anstrengelser. Forældre (skriver Redaktionen).

Som dengang i 1990 bestod af Sygeplejelærere Birte Glinsvad, sygeplejelærer Lene Bøgh Petersen og Ansvarshavende redaktør Sygeplejelærer Anne Thyssen.

Uddannelsesnyt i 25 år

Af sygeplejerske cand.phil.
Birte Glinsvad

Begyndelsen

"Hvis du starter en virksomhed, planlægger en investering, eller går i gang med et projekt, er det nødvendigt, at du afgør, om det er rentabelt eller bare muligt for den sags skyld". Således indleder Birthe Esmer sin artikel *Forskellen mellem gennemførlighed og levedygtighed* (www.wisdombog.com).

Da Lene Bøgh Petersen, Anne Thayssen og jeg for 25 år siden i august 1990 barslede med *Uddannelsesnyt* som et blad for undervisende sygeplejersker, havde vi en tro på, at det var muligt at etablere *Uddannelsesnyt* som et talerør for undervisende sygeplejersker, - sygeplejelærere, som vi hed dengang. Vi havde ingen overvejelser over rentabiliteten af bladet, men var overbeviste om, at bladet ville være levedygtigt.

Det har i år 25 år efter vist sig at være rigtigt. Som "forældre" til bladet ønskede vi, "at det måtte bære præg af et åbent, nuanceret indhold, men også af en stærk faglig integritet" (Bøgh Petersen, Glinsvad, Thayssen 1990, s 3). Vi håbede, at bladets "venner", - de kommende skribenter, - ville "blande sig i samfundsanliggender af betydning for mennesker, og at indlæggene "ville bære præg af en sund skepsis..." (ibid). Vi ønskede kort sagt, at bladet måtte være kendetegnet ved åbenhed, faglighed og undring.

De første år

"Vennerne" meldte sig hurtigt med artikler som "Refleksioner over kvalitet i sygeplejerskeuddannelsen" (Dalgaard 1994). Derudover indeholdt bladet referater fra FS8's landsmøder, fra studieture som fx "Videreuddannelsesmuligheder for sygeplejelærere i Norge og Sverige" (Minnasdatter, Olsen og Jensen 1993). I serien Sygeplejerskeportrætter var der interviews med bla. Merry Scheel (Glinsvad, Bøgh Petersen 1992) og Kari Martinsen (Glinsvad, Thayssen 1993). En enkelt tegneserie "Sygeplejelærerliv" (Glinsvad 1991-) og senere medlem

af redaktionen Lis Strædes tegninger gav i de første år bladet et humoristisk element (se fx *Uddannelsesnyt* nr. 1 og 4 1991).

Debatindlæg var dengang som nu faste indslag. Et af de første var "Kvalificering af sygeplejelærere – hvordan??" I indlægget kritiseres Undervisningsministeriets afslag om etablering af et 2-årigt deltidsstudie i humanistisk videnskabsteori, pædagogisk psykologi og forskning og statistik ved Jysk Åbent Universitet. Undervisningsministeriets afslag begrundes med, at forslaget "faldt mellem to stole"; dvs. Lov nr. 347 om Åben Uddannelse og lov nr. 271 om målrettet efteruddannelse. Indlæggets pointe var, at i 1990 blev sygeplejerskeuddannelsen studie-baseret og selvfølgelig måtte kravene til underviserne følge med (Gravenhorst, Just 1991).

Uddannelsen har siden fået to nye bekendtgørelser, - i 2001 og 2008, - og en tredje bekendtgørelse er under udarbejdelse. Sygeplejelæreren er blevet adjunkt og lektor og har typisk en lang videregående uddannelse og måske også en PhD med sig i dag. "Vennernes", - skribenternes, - kvalifikationer har ændret sig undervejs, og da det er dem, der tegner bladet, er det nærliggende at spørge, hvordan det har haft indflydelse. Hvordan har bladet udviklet sig?

Bladets faglighed

Bladets udvikling kommer først og fremmest til udtryk i bladets artikler, - i måden de skrives på. I dag er en faglig artikel typisk skrevet ud fra et projekt eller en undersøgelse. Der er vægt og dokumentation bag ved de problemfelter, der tages op, hvor artiklerne i de første mange årgange typisk var refleksioner over emner af relevans for undervisere.

Et eksempel herpå er artiklen "Fagsprog og følelses-sprog – om anvendelse af skønlitteratur i undervisningen" (Bøgh Petersen 1991). Her opfordrer forfat-

teren underviserne til at supplere den sygeplejefaglige litteratur med skønlitteratur. Faglitteraturen udtrykker "en abstrakt og generaliserbar viden, som ofte kan være svær at forstå og forholde sig til" (ibid., s 26). Film, patientfortællinger og skønlitteratur "fokuserer på det individuelle og konkrete, i et sprog, der er genkendelig for alle, og dermed umiddelbart forståeligt. Noget vi kan forholde os til, her og nu" (ibid., s 26). Artiklen har et relevant og vedkommende budskab, som udtrykker forfatterens synspunkt på emnet, men artiklen er ikke forankret i en undersøgelse eller et projekt.

Anderledes forholder det sig med artiklen "Å lære å utøve sykepleie – læringsprosessen" (Alteren 2012). Alterens artikel handler om følelsernes betydning for sygeplejestuderendes beslutninger i mødet med patienten. Formålet med artiklen er at beskrive, hvordan fornuft og følelser spiller sammen i læringsituationen og hvordan "kunnskapen for å forstå pasienten kan synliggjøres og utvikles" (ibid., s 5). Artiklen tager afsæt i forfatterens feltarbejde på et plejehjem og interviews med syv sygeplejestuderende. Det teoretiske afsæt beskrives (Aristoteles og Nussbaum). Konklusionen er, at læring kan beskrives som en hermeneutisk bevægelse i interaktionen mellem følelse og fornuft. De studerende oplever, at viden er integreret i følelserne. En viden som de studerende oplever som meningsfuld.

Begge artikler fokuserer således på vigtigheden af at være opmærksom på de studerendes følelser i læringsprocessen. Et emne, der er aktuelt i dag, som det var det for 25 år siden. Men hvor Bøgh Petersens artikel behandler emnet som et statement, er Alterens artikel et argument for, hvordan følelser har betydning i læreprocessen.

Kort sagt tager de faglige artikler i Uddannelsesnyt i dag afsæt i undersøgelser, og ikke synspunkter og meninger.

Bladets struktur

Bladet har fra begyndelsen haft en fast struktur, som ikke har ændret sig væsentligt siden begyndelsen i 1990. Der er en leder, nyt fra FS8, referat fra generalforsamlinger og landskurser, anmeldelse af bøger, og så selvfølgelig de faglige artikler.

Layoutet er med tiden blevet mere lækkert og indbydende. I dag er bladets forside pink og lysegrå, hvor de første forsider var hvide med røde og blå farver, og siden sorte med FS8's logo i forskellige farver. Den første forside var udformet af KMF fra Ungdomscentret i Randers. Tanken var at give en ung en udfordring i form af en meningsfuld opgave. Ungdomscentret designede forsiden de første to årgange, hvorefter redaktionen besluttede, at FS8's logo skulle være bladets forside. FS8's logo er tegnet af lektor Kim Jacobsen, VIAUC - sygeplejerskeuddannelsen i Randers, og har siden på

forskellig måde prydet bladets forside. Bladet udkom og udkommer fire gange årligt. I dag digitalt i lighed med andre tidsskrifter.

Det er således stadigvæk et genkendeligt blad, men i dag også et kendt blad. Blandt kolleger hører jeg ofte bemærkninger som: "Jeg vil gerne skrive om dette. Eller jeg har undersøgt dette. Jeg sender artiklen til Uddannelsesnyt". Og der er stadigvæk plads til synspunkter. Et eksempel er artiklen "Fra adjunkt til lektor – en transformation" (Kjær Freiesleben, Askov Mortensen og Christiansen 2015), hvor forfatterne fortæller om erfaringer fra deres adjunktperiode og giver gode råd både til adjunkten og adjunktens kolleger.

Også i vores nabolande som fx Norge er bladet kendt, hvilket Alterens artikel er et eksempel på.

Åbenhed, faglighed og undring

Uddannelsesnyt er både det samme, og alligevel et andet blad end da det udkom for første gang.

Uddannelsesnyt blev det talerør for undervisere i sygeplejerskeuddannelsen, som Anne, Lene og jeg i sin tid ønskede, det skulle blive. Et blad hvor undervisere kan publicere deres projekter og undersøgelser. Et blad for debat og erfaringsudveksling. Et blad, der kan inspirere til udvikling af undervisningen. Kort sagt et blad der er kendetegnet ved åbenhed, faglighed og undring.

Må det fortsat være sådan i årene fremover.

Referencer

- Alteren 2012, Å lære å utøve sykepleie – læringsprosessen, nr. 3, 23. årg.
- Bøgh Petersen, Glinsvad, Thyssen, 1990 Leder Uddannelsesnyt nr. 1, 1. årg.
- Bøgh Petersen 1991, Fagsprog og følelssprog – om anvendelse af skønlitteratur i undervisningen, Uddannelsesnyt nr. 3, 2. årg.
- Dalgaard, 1994, Refleksioner over kvalitet i sygeplejerskeuddannelsen, Uddannelsesnyt nr. 3, 5. årg.
- Esmer, Forskellen mellem gennemførlighed og levedygtighed www.wisdombog.com
- Glinsvad, Bøgh Petersen 1992, Sygeplejerskeportrætter: Interview med Merry Scheel, Uddannelsesnyt nr. 3, 3. årg.
- Glinsvad, Thyssen 1993, Sygeplejerskeportrætter: Interview med Kari Martinsen, Uddannelsesnyt nr. 1, 4. årg.
- Gravenhorst, Just, 1991, Kvalificering af sygeplejelærere – hvordan?? Uddannelsesnyt nr. 4, 2. årg.
- Kjær Freiesleben, Askov Mortensen og Christiansen, 2015 Fra adjunkt til lektor – en transformation, Uddannelsesnyt nr. 2, 26. årg.
- Minnasdatter, Olsen, Jensen 1993, Videreuddannelsesmuligheder for sygeplejelærere i Norge og Sverige Uddannelsesnyt nr. 4, 4. årg.

Et vers til jubilæumsnummeret

Af Anne Elsebet Overgaard,
Sygeplejerske, Master i etik og religion

*I uddannelsesnyt nr. 1 kan man læse i en leder:
Nu barsler vi lykkeligt efter gode omstændigheder.
Vi barsler med et fagblad, et dejligt velskabt et.
Vi stiller krav til barnet, og det er ikke lidt:
Vi vil, at det bli'r dannet i samfundsrelationer.
Vi håber, at det fyldes af vid og varme toner.
Vi ønsker, det må vokse og spejle, hvad der sker.
Når vi nu ser på bladet, gælder det og meget mer.
Uddannelsesnyt blev det blad, som vi ønskede, det skulle blive.
Læserne tog det til sig, og mange begyndte at skrive.
De skrev med stil, de skrev med smil,
skrev kort, skrev langt, skrev klart.
Debatten som vi ønskede, den fik vi meget snart.
De indlæg som vi fik, var fyldt af refleksioner,
og mange - som vi håbede- med vid og varme toner.
Ja, når vi ser på bladet nu, så kan vi sige stolt:
På ord og tanke fik vi skik. vi ser ideen holdt:
Vort barn af vid og viden
er passet til til tiden.*

Fagpolitiske perspektiver på Sygeplejerskeuddannelsens udvikling

**Af Dorte Steenberg, næstformand, Dansk Sygeplejeråd.
Uddannet sygeplejerske og Master i Voksenuddannelse, Roskilde Universitet.**

"Vi arbejder meget med håb. Alle mennesker håber jo på at kunne leve og leve længe. Man må ikke tage håbet fra mennesker, men nogle gange skal man arbejde på at gøre håbet til et andet håb" (Sygeplejerske Camilla Lykke Jensen, ansat på kræftafdeling).

Man taler så meget om patient-empowerment – kunne et sikkerhedsnet i fremtiden for dem, der ikke har overskud, være hjemmesygeplejersker? Det vil altid være nødvendigt, at nogle taler de udsattes sag" (Sygeplejerske Kirsten Thomsen, ansat i hjemmesygeplejen).

"Mit nuværende arbejde er et specialiseret felt, der bør understøttes med mere uddannelse. Mesterlæren har været god for mig, men det vil være givende, hvis vi kan få mere teoretisk bund i fagligheden, end den nuværende diplomuddannelse og kurser giver" (Betina Stahl Søvang, operationssygeplejerske).

Vi skal udvikle et mere individorienteret sundhedsvæsen. Fra antropologien ved vi, hvor stor vægt det mellemmenneskelige har i menneskers liv" (Karen Damtoft Berntsen, arbejder med rehabilitering af senhjerneskedede).

"I vores tilgang til børnene lægger vi vægt på, at normaliteten bør have vide rammer. Når der er brug for at komme videre med et problem, arbejder vi på at understøtte, at barnet og familien sammen kan finde brugbare løsninger" (Heidi Simonsen, skolesundhedsplejerske).

Citaterne her, der alle stammer fra bogen Øjeblikke (Scharnberg, 2013), viser eksemplarisk dels hvordan sygeplejerskens indhold uanset historisk tid er knyttet til eksistentielle livsfænomener, som udtrykt af Camilla Lykke Jensen: 'vi arbejder med håb'. Men også hvordan aktuelle samfundsmæssige kontekster får betydning fx i form af patientempowerment og formuleringen om et mere individorienteret sundhedsvæsen, samt endelig ønsket om en uddannelse, der giver en mere teoretisk bund end tidligere.

Abstract

Der er grund til at værne om værdier og etik i vores uddannelse, ikke mindst fordi forandringer i uddannelsessektoren og politikken tenderer mod at gøre uddannelse udelukkende til et vækst- og konkurrenceparameter. Samtidig forandres arbejdsvilkårene i den kliniske praksis og rammerne omkring underviserarbejdet på professionshøjskolerne. Faglighed og fagidentitet er alle steder under forandring og derfor er arbejdet med sygeplejerskeuddannelsen mere end nogensinde et kollektivt ansvar. Det drejer sig ikke udelukkende om indholdet i uddannelsen. Det drejer sig også om rammer, vilkår og ledelse på professionshøjskoler såvel som på de kliniske uddannelsessteder.

I en rapport om hjemmesygeplejerskers arbejde fra Roskilde Universitet beskrives udviklingen således: "Denne udvikling vil kunne udfordre magtstrukturer mellem sektorer i sundhedsvæsenet, hvor de stærkeste magtpositioner hidtil har befundet sig i den sekundære sektor... De stadig større og udvidede opgaver i primær sundhedspraksis, samt forskydninger af disse opgaver fra sekundær til primær sektor, udfordrer disse kendte rollefordelinger mellem sektorerne og faggrupperne... Det indebærer krav om nye kompetencer hos blandt andet hjemmesygeplejerskerne og nye roller, der umiddelbart kan være i konflikt med fagforståelse og fagidentitet, der er opbygget gennem de hidtidige måder at organisere primær sektor på" (Dybbroe, 2015).

Det stiller store krav til uddannelsen løbende at kunne udvikle indholdet i takt med samfundsudvikling – uden at miste de grundlæggende værdier og det grundlæggende indhold. Uddannelse er ikke blot et middel til udvikling af samfundets økonomi og konkurrenceevne. Der skal findes en balance mellem kritisk tænkning, udvikling af faglig samt personlig identitet og arbejdsmarkedets behov.

At vægte disse forskelligartede hensyn er der på den ene side ikke noget nyt i. Helt tilbage til Florence Nightingale har det været et tema i sygeplejen. På den anden side har de seneste årtiers styring af den offentlige sektor i form af New Public Management, der har skullet omskabe den offentlige sektor i produktionens billede, og konkurrencestats-ideologierne haft som et mål at svække de fagprofessionelles stilling i forhold til kontrol over arbejdet og indflydelse på udviklingen. Lidt populært udtrykt bliver de fagprofessionelle set som en del af problemet, ikke en del af løsningen (Dalsgaard og Jørgensen: 2007). Dermed bliver der for stor diskrepans mellem fagidentitet og mulig arbejdspraksis – et forhold Illeris har forsøgt at indfange ved at koble sin lærings- trekant med en arbejdslivsforståelse omkring læring.

Marit Kirkevold har som illustration heraf introduceret begrebet 'den omvendte ansvarslov': hvor de, der har det største direkte daglige ansvar har den mindste indflydelse på og formelle magt for de beslutninger, der danner rammerne om arbejdet. Og Katrin Hjort har beskrevet den centraliserede decentralisering og risikoen for servicearbejderkonceptet med formindsket autonomi og standardiserede arbejdsprocesser (Hjort, 2004).

De senestes års uddannelsespolitik og forandringerne i uddannelsesinstitutionerne, herunder ikke mindst udviklingen fra sygeplejeskolerne over cvu'erne til de nuværende professionshøjskoler, belyser kun alt for godt de politiske og samfundsmæssige fænomener, der er på og i spil. Desuden at der ikke kun er tale om en organisatorisk udvikling. Også indholdsmæssigt blev der med CVU- og bachelorreformerne sat en ny dagsorden: en udvikling af vidensgrundlaget i vores uddannelser, men også statens ønske om stærkere uddannelsesprofiler i en global verden. En dagorden, der de senere år er blevet skærpet, formuleret således af Ove K. Pedersen: *"Historien er vendt på hovedet. Hvad uddannelsessystemet i mere end et århundrede fik til opgave at udvikle, betragtes nu som et redskab for økonomien i den globale orden"* (Pedersen 2012: 203).

Det er således ikke nogen let sag at bedrive uddannelse anno 2015. Uddannelsesinstitutionerne er selv moderniseringsramte samtidig med, at der skal uddannes til et arbejdsmarked, hvor faglighed og fagidentitet er under stærk forandring. Spændingsfeltet mellem sygeplejens

værdier og etik sat overfor de konkrete muligheder i arbejdet er trukket skarpere op end for blot 25 år siden, hvor det faglige selskab for undervisere blev dannet. Og der er mere end længe brug for at holde fast i, at sygeplejens grundprincipper og værdier er afgørende for, hvordan vi kan bistå og hjælpe mennesker i skrøbelige livssituationer.

Udviklingen påvirker naturligvis sygeplejersker og sygeplejen, men vi har også et kollektivt ansvar for at gøre, hvad vi kan for at sætte vores præg på fremtiden. Sygeplejerskeuddannelsen er grundlaget for fremtidens sygeplejersker og sygepleje og derfor en helt naturlig opgave for en fagforening at tage vare på. Men derudover er det for mig også af stor vigtighed, at vi som profession får løftet netop det kollektive ansvar, det er at præge fremtiden og dermed udviklingsmuligheder for sygeplejen samt ikke mindst væsentlige forhold for patienter og borgere. Marit Kirkevold peger på, hvordan blandt andet kompetencer indenfor det kliniske lederskab samt forskning og fagudvikling er nødvendige, hvis vi som sygeplejerske skal sikre vores 'samfundsmæssige mandat' (Kirkevold: 2012).

Hermed tydeliggøres det andet væsentlige aspekt. Skal vi uddanne fremtidens sygeplejersker til at være myndige professionsudøvere med kritisk sans i forhold til både teori og praksis, så kræver det også myndige undervisere – og dermed arbejdsvilkår og rammer, der giver plads til fordybelse, til forberedelse, til udvikling, til samarbejde om udviklingen.

Der er med andre ord en tæt sammenhæng mellem udvikling af uddannelser og udvikling af professionshøjskolerne som institutionsform og som arbejdspladser. Det ene kan ikke skilles fra det andet. I mine øjne har vi brug for fælles visioner og ideer om ikke kun uddannelsens udvikling, men også professionshøjskolerens rammer og vilkår. Her kommer et kort bud, som I forhåbentlig i det faglige selskab vil være med til at kvalificere.

At uddanne er en samfundsmæssig vigtig funktion, der løbende på gøres til genstand for samfundsmæssig debat og demokratisk kontrol.

Professionsuddannelserne og professionshøjskolerne er ikke blot et uddannelsessystem. Det er også hverdag for alle de studerende. En hverdag hvor de studerende skal tage uddannelsen på sig, men også omvendt: en hverdag, hvor uddannelsen påvirkes af de studerende.

Et aktivt stærkt studiemiljø skal etableres, og de studerende skal inddrages aktivt i planlægning af deres egen uddannelse og i udviklingen af uddannelserne mere overordnet set. Demokratiske strukturer, der sikrer dette, er derfor nødvendige.

Uddannelse er for os ikke udelukkende tilegnelse af et curriculum. Uddannelse er også dannelse: at udvikle ny viden og erfaringer individuelt og i kollektive processer og at flytte sig fra et sted i livet til et andet. Uddannelse og dermed uddannelsesinstitutionerne skal derfor kunne give mulighed for et socialt rum og et rum for eksperimenteren og refleksion.

Professionshøjskolerne er også store arbejdspladser med dygtige og kompetente undervisere. Deres deltagelse i udvikling af professionshøjskolerne og af uddannelserne er uomgængelig. Det gælder både den formelle medbestemmelse og medindflydelse via bestyrelse og samarbejdsudvalg, og det gælder det daglige arbejde. Medbestemmelse og medindflydelse skal således rettes mod både arbejdets tilrettelæggelse, herunder arbejdstiden og rettes mod større beslutninger om indhold og organisering. Der kan skelnes mellem medindflydelse og medbestemmelse, hvor medindflydelse kan påvirke beslutninger, uden at det nødvendigvis er vidtgående. Medbestemmelse defineres som at kunne påvirke væsentligt. (Busck, Ole m.fl. (i tidsskrift for Arbejdsliv, nr 1 2009, s. 31-48, Roskilde Universitet).

Der eksisterer en dansk tradition for medbestemmelse og medindflydelse, og forskning viser, at medarbejderdeltagelse skaber større engagement, større arbejdsglæde samt har gevinster i form af bedre effektivitet. Derfor lægger vi vægt på, at der etableres strukturer og kulturer, hvor medbestemmelse og medindflydelse er en vigtig del af hverdagen og integreret i alle ledelsesprocesser.

Arbejdet udgør en stor del af menneskers aktive liv, og gennemskuelige og demokratiske processer er et krav til professionshøjskolerne som arbejdspladser. Vilkår og rammer på professionshøjskolerne skal gøre det muligt for den enkelte og kollektivet af undervisere at forvalte krav i arbejdet, og underviserne skal opleve, at deres kompetencer hertil er tilstrækkelige og udvikles.

Professionshøjskolerne er udviklings- og læringsinstitutioner i mere end en forstand. Først og fremmest uddannes mange studerende hvert år. Det kræver, at der løbende udvikles ny viden om uddannelse, såvel didaktisk som mere overordnet. Hvordan uddannes professionsbachelorer bedst muligt anno 2015? De nye forskningsmidler åbner endnu et spor: forskning i og udvikling af viden knyttet til de respektive professioner. Endelig er professionshøjskolerne også det sted, hvor underviserne kan og skal udvikle deres viden og kompetencer.

Tilsvarende er der behov for at have bud på udvikling af de kliniske læringsmiljøer. De er som bekendt karakteriseret ved at have formål, der ikke primært er knyttet til uddannelse af sygeplejestuderende. Men som alligevel

har betydning for den læring, der kan finde sted. Der er mange elementer, der har betydning for den læring, der kan finde sted i den kliniske del af uddannelsen. I Dansk Sygeplejeråd er vi på vej med en model – udviklet i samarbejde med undervisere, vejledere, ledere – der beskriver forslag til kvalitetskriterier for den kliniske del af uddannelsen indenfor den ramme, som følgende figur illustrerer:

Der er således mange og væsentlige faktorer at medtænke, når vi skal forholde os til både nutidens og fremtidens uddannelse. De eksempler, jeg har nævnt, udgør kun et hjørne og en overflade af, hvad der har betydning i den forbindelse. Når vi kradsler lidt i overfladen, dukker mange essentielle spørgsmål frem, som fx hvordan bliver studerende en del af et praksisfællesskab? Giver det mening at tale om transfer? Hvorfor er teoribevisthed så vigtigt osv, osv. Det er helt afgørende, at vi for at komme i dybden med alle disse spørgsmål har et stærkt fagligt selskab for undervisere. Mange tak for samarbejdet gennem årene og et stort tillykke med jubilæet.

Litteratur

- Busck, Ole et al (2009): Medarbejderdeltagelsens transformation – konsekvenser for arbejdsmiljøet. I Tidsskrift for Arbejdsliv, nr 1 2009, s. 31-48, Roskilde Universitet.
- Dalsgaard, Lene og Henning Jørgensen (2007): Kvalitet i den offentlige sektor – kvalitet af hvad og for hvem? FTF-dokumentation. Nr. 6. 2007.
- Dybbroe, Betina og Tomas Ellegaard (2015): Nye roller i det nære sundhedsvæsen. Roskilde Universitet og Dansk Sygeplejeråd.
- Hjort, Katrin (red) (2004): De professionelle – forskning i professioner og professionsuddannelser. Roskilde Universitetsforlag.
- Illeris, Knud et al (2004): Læring i Arbejdslivet. Roskilde Universitetsforlag.
- Kirkevold, Marit (2012): Hvad er sygeplejens rolle i dagens og fremtiden sundhedsvæsen? Hæfte: Sygeplejen og sygeplejerskers rolle i dagens og fremtidens sundhedsvæsen. Dansk Sygeplejeråd.
- Kirkevold, Marit (2012). Trenger sterke foregangskvinner. I Sykepleien september 2012. Norsk Sykepleieforbund.
- Pedersen, Ove Kaj (2012): Konkurrencestaten. Hans Reitzels Forlag.
- Scharnberg, Ditte (red) (2013): Øjeblikke. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck og Dansk Sygeplejeråd, Kreds Midtjylland.

Fra sygeplejelærere til cand. cur. med mere

Af Jens Bydam, Sygeplejerske cand.phil.

Med uddannelsesreformen i 1990 luftede Bertel Haarder muligheden for at sygeplejerskeuddannelsen kunne blive en bacheloruddannelse. Det fik rektorforsamlingen til at nedsætte en arbejdsgruppe eller rettere to – en for Vestdanmark og en for Østdanmark. De skulle afdække, hvorvidt sygeplejelærerne med deres daværende uddannelse var i stand til at leve op til kravene for at undervise på en bacheloruddannelse.

I 1970'erne havde de undervisende sygeplejersker, udover en sygeplejerskeuddannelse, en videregående uddannelse på 9 måneder. Uddannelsen dækkede på daværende tidspunkt både den ledelsesmæssige og den uddannelsesmæssige dimension. I 1980'erne blev ledelses- og undervisningsdelen delt, så sygeplejelærerne nu havde en 9 måneders diplomuddannelse. Så det var det krav, der officielt blev stillet til sygeplejelærernes uddannelse, da arbejdsgrupperne blev nedsat.

Konklusionen i arbejdsgruppen fra Vestdanmark var, at sygeplejelærerne med den daværende uddannelse var kvalificerede til at varetage sygeplejerskeuddannelsen, også når den blev til en bacheloruddannelse. Konklusionen i arbejdsgruppen fra Østdanmark var modsat, nemlig at den daværende læreruddannelse ikke levede op til kravene for at undervise på en bacheloruddannelse, da dette forudsætter, at underviserne har en uddannelse på kandidatniveau.

På daværende tidspunkt var der allerede nogle sygeplejelærere, der på eget initiativ var gået i gang med et universitetsstudium inden for forskellige akademiske discipliner, og skolens rektorer bakkede op om denne udvikling.

Med den nyetablerede kandidatuddannelse ved Danmarks Sygeplejerskehøjskole kom der fokus på de nye krav, der stilles til undervisere på en mellemlang vide-

regående uddannelse, men de tyve pladser, der årligt blev stillet til rådighed rakte ikke langt, så sygeplejelærerne måtte stadig søge ind på andre kandidatstudier. Disse videreuddannelsesforløb blev efterhånden systematiseret, så underviserne fik nogle gunstige forhold, mens de læste videre, men det var fortsat op gennem 1990'erne en frivillig sag, om sygeplejelærerne ønskede at tage en kandidatuddannelse. Først i slutningen af 1990'erne begyndte sygeplejerskolerne at udarbejde tiårsplaner for lærerstabens opkvalificering. Og med undervisningsministeriets beslutning i 1998 om at oprette et professorat i sygeplejevidenskab ved det sundhedsfaglige fakultet på Århus Universitet kom muligheden for at tage en ph.d. grad i sygepleje. Så nu var det ikke blot kravet om opkvalificering af lærerstaben, der trak på skolernes ressourcer, men også en stigende lyst til at søge orlov for at kunne tage en forskeruddannelse. Det skal dog retfærdigvis nævnes, at der allerede i 1992 blev oprettet et professorat i klinisk sygepleje under ledelse af sygeplejerske, dr.med. Anne-Lise Salling Larsen med tilknytning til Klinisk Institut på Odense Universitet. Dette professorat udløb imidlertid i 1998, da forhandlingerne om finansiering strandede.

Også i uddannelsens praktiskdel skete der en udvikling i 1990'ere. Hvor det tidligere blev håndhævet, at sygeplejerskolerne havde ansvaret for hele sygeplejerskeuddannelsesforløbet, blev det efterhånden accepteret, at de enkelte praktiksteder overtog ansvaret for uddannelsen i praktikken. På hospitalerne blev der etableret nogle praktikvejlederkurser af 1 til 3 ugers varighed, og kravet var, at en sygeplejerske ikke måtte være vejleder for en sygeplejestuderende, med mindre hun havde taget dette kursus.

Senere – i midten af 1990'erne – begyndte sygeplejerskolerne på deres efteruddannelsesafdelinger at oprette 5 ugers modulopdelte kurser, som blev afsluttet med en prøve, der skulle bestås. I denne periode begyndte

hospitaller og primærsektor også at ansætte sygeplejersker med en akademisk baggrund i stillinger som uddannelsesansvarlig for alle studerende og elever i praktikken.

Da sygeplejerskeuddannelsen år 2001 blev en professionsbacheloruddannelse, fik man på sygeplejerskolerne travlt med at sætte turbo under lærernes videreuddannelse, hvilket fik nogle sygeplejestuderende til at klage over, at underviserne gik mere op i deres egen uddannelse end i at varetage uddannelsen af de studerende.

Med uddannelsesreformen 2001 blev der også stillet nye krav til praktikken. De enkelte praktiksteder skulle godkendes. Det indebar, at de skulle dokumentere, hvilke kvalifikationer de studerendes praktikvejledere besad. Praktikstedet skulle beskrive hvilke specielle udviklingstiltag på praktikstedet, der kunne have interesse for de studerende, og de skulle give et bud på, hvor i de studerendes uddannelsesforløb, dette praktiksted ville være relevant. Den endelige godkendelse blev foretaget af skolen. Med dette nye tiltag blev der sat ekstra fokus på praktikvejlederens kvalifikationer.

Ideerne om sammenlægning af mellemlange videregående uddannelser i professionshøjskoler – og alle de andre fantasifulde, men intetsigende benævnelser, disse institutioner efterhånden fik – åbnede for tanken om, at sygeplejelærerne skulle lektorbedømmes. Det vakte en del røre blandt sygeplejersker ansat i universitært regi, for sygeplejelærerne havde jo, på trods af deres akademiske baggrund, ingen forskningserfaring. Pudsigt nok erindrer jeg ikke nogensinde at have hørt den samme polemik, hvad undervisere på gymnasierne angår, på trods af at der her har været en adjunkt – lektorordning i flere menneskealdr.

Der blev nedsat nogle lektorbedømmelsesudvalg, og sygeplejelærerne gik i gang med at udforme deres lektoransøgninger.

Ved nedlæggelsen af amterne og sygeplejerskeuddannelsens endelige overgang til professionshøjskolerne blev der endeligt sat struktur på adjunkt – lektorsystemet i sygeplejerskeuddannelsen.

Det har været et heftigt udviklingsforløb med sygeplejelærernes akademisering gennem de sidste 25 år. Det har naturligvis smittet af på sygeplejen. I dag kan sygeplejerskerne deres teoretikere, de kan udfærdige akademiske opgaver, men spørgsmålet er, om vi i denne udviklingsiver har glemt at stille spørgsmålet: hvad har sygeplejen måttet give køb på? Hvad kunne sygeplejen før 1990, som sygeplejen ikke kan eller vil i dag? Er det den sygepleje vi fremover ønsker at identificere os med?

25 år med den digitale udvikling i sygeplejerskeuddannelsen

Af Trine Ungermann Fredskild,
lektor, cand.cur., ph.d.

Keywords: Teknologi, fjernundervisning, digital læring, e-læring.

Et historisk perspektiv på digital uddannelse

Introduktionen af den digitale udvikling i uddannelsessektoren har en lang historie, der kan beskrives gennem forskellige epoker eller "generationer". Til hver epoke hører forskellige former for anvendelse af teknologi og digitale medier i uddannelserne. Til historien og til hver epoke hører også forskellige teoretiske læringsmæssige forståelser.

Man kan sige at den traditionelle brug af digital læring i form af fjernundervisning og den senere mere avancerede brug af digital læring i uddannelserne, kan siges at have udviklet sig over tre generationer eller epoker. Det startede med fjernundervisning via brevscole over multimediebaseret digital læring til computermidieret digital læring. Hver af disse epoker eller "generationer" af digital læring bygger på forskellige pædagogiske ideer og spænder fra den enkelte studerendes selvbestemmelse og uafhængighed over masseproduktion af uddannelse til læring gennem digital social interaktion.

1. epoke

Det hele startede med afsæt i den første generation af "fjernundervisning", hvor man etablerede uddannelsesmuligheder for dem, der kom langvejs fra. Dengang blev læringsmateriale leveret til de studerende via togdrift og postvæsenet. Læringssynet bag denne form for "fjernundervisning" var, at der var fokus på den studerendes autonomi og den individuelle uafhængighed af tid og rum.

2. epoke

Den næste epoke kan beskrives som en mere multimediebaseret form for digital læring. Denne form blev leveret af skoler, der specialiserede sig i fjernundervisning og

Resume

Formålet med denne artikel er at give et historisk rids af teknologien og den digitale læringsindførelse og udvikling i uddannelsesverden og specifikt i sygeplejerskeuddannelsen igennem de sidste 25 år.

Artiklen beskriver således den rivende udvikling indenfor teknologi og teknologiske løsninger, der har medvirket til store ændringer på både uddannelsesområdet og i professionen.

Med de nye tanker om revision af sundhedsuddannelserne har man da også taget den kendsgerning op, at de sundhedsprofessionelle i stigende grad vil blive udfordret på deres viden, kompetencer og ligeledes deres teknologiforståelse ift. anvendelsen af teknologi i uddannelse og pleje fremover.

Artiklen giver indledningsvist et historisk tilbageblik over baggrunden for en stigende anvendelse af teknologi i uddannelserne generelt. Herefter redegøres for hvordan digital læring har fundet sted og vundet indpas i sygeplejerskeuddannelsen gennem årene og endelig beskrives, med udgangspunkt i NewInsights, "Uddannelsesfremsyn på sundhedsområdet, med særligt fokus på professionsbacheloruddannelserne", hvordan fremtiden for de sundhedsprofessionelle forventes at tage sig ud - igen med fokus på teknologi og udvikling heraf.

Afsluttende perspektiveres ved hjælp af nogle få nedslag, ift. teknologi i relation til profession og fremtidens professionsbacheloruddannelser.

digital undervisning og uddannelse. Den forståelse, der lå bag denne epoke af digital læring, havde fokus på en form for industrialisering af uddannelsestænkningen, i form af at nå ud til flest mulige og på effektiv levering af standardiserede kurser til et stort antal studerende.

3. epoke

Tredje epoke eller "generation" af digital læring kan beskrives som en computermedieret form for digital læring, hvor formålet med at anvende computere var at formidle det stof, der skulle læres, og at fremme interaktionen mellem de deltagende studerende. Man havde således fokus på at anvende teknologiens muligheder for at fremme de studerendes deltagelse. Det læringsmæssige fokus var kommunikation og kollaboration mellem de studerendes samt støtte af sociale læreprocesser. Denne form for computermedieret interaktion mellem de studerende var et markant nyt skridt på den digitale vej sammenlignet med tidligere tiders digitale læring og fjernundervisning. Den digitale læring blev nu heller ikke længere set alene som en kompensation eller erstatning for ordinær uddannelse, men snarere som et godt supplement hertil.

Ovenstående epoker skal ikke ses som en lineær proces, hvor det ene erstatter det andet, og man kan da også i dag stadig se elementer af alle epoker i tidens digitale uddannelser.

Hvis man så kaster et blik på figur 1 og 2, som illustrerer den teknologiske udvikling i forhold til samme epoker, så får man da også et billede af, hvad der er sket på det teknologiske område inden for en overskuelig tidsperiode. Udviklingen har været massiv, og der er udviklet meget ny teknologi over en meget kort tidshorizont.

Figur 1: Den teknologiske udvikling på telefon/mobilområdet

Figur 2: Den teknologiske udvikling på computer/tabletområdet

Faktaboks (Afklaring af begreber):

Digital læring:

Brug af digitale redskaber og læremidler i undervisningen.

E-læring:

Læring v.hj. af elektronik/teknologi (giver mulighed for tilstedeværelse kombineret med "egen studietid").

Fjernundervisning:

En fleksibel uddannelse med støtte fra en virtuel underviser og deltagelse i en virtuel klasse (også ofte kombineret med fremmøde på seminarer)

Teknologi:

Dækker i denne artikel over teknologi i form af computere, SmartPhones, SmartBoards mm. anvendt i læringsøjemed. Desuden dækker begrebet teknologi også over velfærdsteknologi, som er teknologi rettet mod velfærdsydelse, - i denne artikel specifikt velfærdsydelse i relation til sundhedsvæsenet.

Uddannelse i den Grundtvigske tradition og digital læring

Bærende ideer i den danske uddannelsestradition som dialogen, det levende ord, den personlige kontakt, samvær og nærhed er alt sammen traditioner, der har rødder tilbage i Grundtvigs højskoletanker. Det er traditioner og værdier, som er så dybt forankret i dansk uddannelseskultur, at de har været svære at bryde med, og for mange står digital læring og e-læring/fjernundervisning for det modsatte, nemlig skriftligheden, monologen, afstand og isolation.

Den danske uddannelsestradition har imidlertid sine rødder i en tid, hvor mennesket var forankret i lokalsamfundet. Man blev født, voksede op, fik sin uddannelse, arbejdede og kvalificerede sin uddannelse og sit arbejde med baggrund i lokalsamfundet. I de sidste mange år har geografisk afstand dog givet uddannelse et andet perspektiv, fordi globaliseringen har medført, at uddannelse og arbejde krydser geografiske grænser og overskrider de rum, som tidligere skabte sammenhæng mellem arbejde, uddannelse og fritid. Uddannelse er desuden gennem de senere år blevet et kontinuum for den enkelte. Uddannelse strækker sig over hele livet og over arbejdsplads, fritid, hjem og skole, og områderne er ikke længere adskilte.

Den ekspansion af digital læring og fjernundervisningsformer, som er opstået inden for uddannelsesområdet, har sin baggrund heri. Ved at udbyde uddannelser, kurser etc. via digitale medier imødekommes behovet for, at den enkelte selv kan planlægge sit studium eller sit kursus i relation til arbejdsplads, fritid, hjem og skole. Flexibilitet er nøgleordet.

Søren Nipper anfører i den forbindelse i bogen: *"Online education. Learning management systems. Global e-learning in a Scandinavian perspective"*, at online læring faktisk kom til Danmark i 1982, men at det frem til 1998 stort set lå i dvale. Efter 1998 har udviklingen dog taget fart. En af grundene hertil kan netop være, at arbejdsmarkedet er blevet stadig mere presset, og i dag er det svært at undvære medarbejdere, der ønsker at tage en uddannelse. Omvendt har mange forpligtelser, der gør, at de ikke kan undvære et job ved siden af studierne. Mange steder skal uddannelse derfor helst foregå, således at tiden ikke tages fra det travle arbejdsliv. Den digitale læring og fjernstudieformen er derfor attraktiv både for de studerende og for arbejdsmarkedet, fordi de studerende under deres uddannelse kan blive på arbejdsmarkedet og kombinere arbejdsliv med studiet.

Sygeplejerskeuddannelsen og den digitale læring

I forhold til sygeplejerskeuddannelsen tog det fart, da den nye professionsuddannelse i 2001 blev en realitet. Man havde på det tidspunkt gennem flere år måttet forholde sig til det faktum, at ungdomsårgangene var små og ansøgstallene til uddannelserne var faldende. På sygeplejerskeuddannelsen havde man, som på mange andre videregående uddannelser, også oplevet et faldende ansøgerantal, specielt i yderområderne. Rekrutteringsproblemerne i sygeplejerskeuddannelsen førte til nye og anderledes måder at tænke uddannelse på. Et af de nye tiltag var at udbyde uddannelsen som fjernstudium. Forventningen til fjernstudiet i sygeplejerskeuddannelsen var primært øget rekruttering, men også et ønske om at nedsætte frafaldet i uddannelsen. Flexibiliteten var derfor i fokus. Sygeplejerskeuddannel-

sen som fjernstudium blev udbudt første gang i 2001 på det daværende CVU Sjælland (nu UC Sjælland), sygeplejerskeuddannelsen i Slagelse og dernæst i 2003 på CVU Sønderjylland (nu UC Syddanmark), sygeplejerskeuddannelsen i Sønderborg.

Da sygeplejerskeuddannelsen som fjernstudium blev introduceret i Danmark, rejste det mange spørgsmål fra sygeplejersker i såvel den kliniske som i den teoretiske del af uddannelsen. Reaktionen på, at en klinisk professionsrettet uddannelse, som sygeplejerskeuddannelsen er, blev udbudt som fjernstudium, var mange og skeptiske. Nogle af de spørgsmål, der dukkede op i forbindelse med, at fjernstudiet blev en realitet, var spørgsmål som: Kan man studere sygepleje hjemmefra? Bliver man dygtig nok til at fungere som sygeplejerske? Lærer de studerende nok? Kan de studerende bevare kontakten til "virkeligheden"? Og bliver de fjern-studerende ikke isoleret og ensomme?

Selvom fjernstudiet alene blev udbudt i den teoretiske del af uddannelsen, var der, som det fremgår af ovenstående, stor skepsis over for fjernstudieformen i professionen. Den forståelse, sygeplejersker havde og stadig har af sygeplejerskeuddannelsen som en uddannelse, der kræver personlige og menneskelige egenskaber, der traditionelt blev udviklet i omgangen med andre mennesker inden for området, gjorde, at der i sygeplejerskekredse var stor skepsis i forhold til fjernstudieformen. Mange oplevede den ændrede studieform som et klart brud med stærke traditioner i såvel fag som uddannelse, og med den nye studieform blev en lang tradition for at uddanne sygeplejersker i klasseværelser, øvelokaler og ved patientens seng, da også udfordret.

Tiden mellem 2000 og 2015 – masser af teknologi i fag og uddannelse

Fra dengang og til i dag

Mange steder blev digital læring og fjernundervisning i sin tid indført med baggrund i, at der var rekrutteringsproblemer i uddannelserne. Dengang var flexibilitet i tid og rum afgørende for fjernundervisningen. Ser vi på anvendelse af digital læring og e-læring/fjernundervisning i uddannelsessektoren i dag, så er flexibilitet i tid og rum stadig afgørende faktorer. Digital læring har således stadig afsættet i elevernes/de studerendes forventning om øget flexibilitet i uddannelserne. Men når de studerende i dag efterspørger større flexibilitet i uddannelserne, så skal flexibilitet alligevel ses som mere end den flexibilitet i tid og rum, som udgangspunktet oprindeligt var.

Det er stadig væsentlig med flexibilitet i tid, fordi de studerende som regel gerne selv vil vælge, hvornår de vil gå på nettet, og fordi de i høj grad på den måde kan arbejde i eget tempo. Det er også stadig væsentligt med flexibilitet i rum, fordi det giver mulighed for at man

ikke fysisk behøver at være samme sted som undervisningens andre deltagere, men kan kommunikere og arbejde virtuelt.

Foruden fleksibiliteten i tid og rum er der i dag også fokus på fleksibilitet i roller, fordi teknologien gør læringen mere decentral og fokus flyttes fra underviser til deltager. Inddragelsen af teknologi og medier i uddannelserne medvirker nemlig til, at deltagerne bliver aktive, konstruktive, innovative og kritiske brugere af den basisteknologi, som i dag bruges overalt i samfundet

Anvendelsen af teknologi og e-læring som supplement i undervisningen kan også ofte give selve uddannelserne eller kurserne et kvalitetsmæssigt løft. Bl.a. den omstændighed, at deltagernes fremstillinger bliver fastholdt og synliggjort i et virtuelt miljø, giver læringen øget skarphed. Samtidig giver fastholdelsen og synligheden øget basis for refleksion, inspiration, samarbejde, kommunikation, evaluering og videndeling. Endelig virker anvendelsen af teknologi og digital læring ofte befordrende for motivation og kreativitet i læreprocessen bl.a. på grund af deltagernes øgede selvstændige rolle og ejerskab til læringen.

Anvendelsen af teknologi og digital læring i uddannelserne kan således ikke længere blot ses som en remediering af tidligere tiders undervisningspraksis. Digital læring kan derfor heller ikke blot beskrives ved, at man bare har sat strøm og bredbånd til bøgerne. Digital læring er ikke kun gammel vin på nye flasker, men et tilbud om nye fleksible muligheder og større kvalitet.

Hvordan vil udviklingen blive?

De tidligere nævnte tendenser og uddannelsesstrategier på uddannelsesområdet har spillet en stor rolle, også efter indførelsen af fjernundervisningen og introduktionen af digital læring i sygeplejerskeuddannelsen. Digital læring er dog i dag udbredt og anvendes i større og større omfang i sundhedsuddannelserne. Eleverne/de studerende medbringer computere og Smartphones i klasserummet, og teknologi spiller på godt og ondt en stadig større rolle i undervisningen.

Af "Danmark i Tal", fra 2015 udgivet af Danmarks Statistik fremgår det, at:

"Internettet har i den grad vundet indpas i danskernes hverdag – og mobilen anvendes i stigende grad til dette formål. Syv ud af ti benytter nu mobilen, når de skal på internettet. Andelen er faldende med alderen, og mens det er 83 pct. af de 16-34 årige, som dagligt bruger mobilen til netadgang, er det 40 pct. af de 65-74 årige.

På trods af, at en stigende andel mobilbrugere bruger mobiltelefonen til internetadgang, er det fortsat til stort set de samme formål. Dog er der sket en stigning i andelen af mobilbrugere, som tjekker mail, går på sociale netværks-

tjenester eller læser nyheder på mobilen. I 2014 er det 84 pct. af mobilbrugere mellem 16-89 år, som sender eller læser mails på mobil telefonen. I 2012 lå andelen på 72 pct." (Danmark i Tal 2015)

Ovenstående betyder, at man som underviser i dag må forholde sig til den kendsgerning, at der er mange forstyrrelser i løbet af undervisningen, fordi de studerende er online hele tiden.

Men det er ikke kun i uddannelserne, at teknologien har spillet en central rolle de forgangne år. Teknologien spiller også en central rolle i ft. de erhverv, de sundhedsfaglige uddannelser uddanner til.

Teknologi og velfærdsteknologi er igennem de seneste år og specielt efter 2007 udviklet og implementeret i mange hjem, i børnehaver, i skoler, på landets hospitaler, i den primære sektor samt i relation til mange forskellige patientgrupper. Velfærdsteknologiske løsninger vinder således i stigende grad ind i det danske samfund og i det danske sundhedsvæsen.

Dette skal ses i sammenhæng med de politiske bestemmelser om effektivisering af det offentlige, hvis aktualitet igen skal ses i lyset af samfundets økonomiske og demografiske udvikling. Der er efterhånden igennem utallige projekter og gennem forskning fundet evidens for teknologiens effekt.

Anvendelsen af velfærdsteknologiske løsninger i sundhedsvæsenet har således afsat i både den demografiske udvikling, i effektiviseringen og omlægningen af sundhedsvæsenet og i den øgede borger/patientinddragelse.

Specielt begreberne "patient-centreret pleje", "patientinddragelse" samt "patient-empowerment" står centralt i en række tiltag og strategier inden for det moderne sundhedsvæsen. Inddragelse af patienterne i eget behandlingsforløb og i beslutningsprocesser vedrørende egen pleje og behandling ses således som en forudsætning for bedre kvalitet i sundhedsvæsenet fremover. Samtidig fremgår det af regeringsgrundlag og digitaliseringsstrategier, at:

"Lærere, sygeplejersker, læger og andre fra de store velfærdsskoleuddannelser skal i løbet af deres uddannelser opnå kompetencer, så de efterfølgende kan bruge digitale redskaber og velfærdsteknologi i deres arbejde. Der gennemføres i 2014 en afdækning af, hvilke digitale kompetencer, aftagerne i en prioritering vurderer som afgørende for at varetage job inden for sundhed, pleje, omsorg og undervisning". (Fælles-offentligstrategi for digital velfærd, 2013-2020)

Ovenstående afdækning er blevet gennemført i efteråret 2014/foråret 2015 og har bl.a. afledt besøg af repræsentanter fra Kommunernes Landsforening, Ud-

dannelses- og Forskningsministeriet, Undervisningsministeriet, Økonomi- og Indenrigsministeriet og Digitaliseringsstyrelsen på Professionshøjskolen Metropol. Formålet med besøget var at få indblik i, hvad man konkret gør på velfærdsuddannelserne, for at forberede de studerende på de digitale redskaber og den velfærdsteknologi, de skal anvende i deres kommende erhverv.

Samtidig arbejdes der på landsplan sideløbende med revision af sundhedsuddannelserne og her spiller teknologiske kompetencer også en central rolle.

Fagre ny verden – en verden af teknologi - tendenser i sundhedsvæsenet frem mod 2025

Den pågående revision af sundhedsuddannelserne har afsæt i samfundsudviklingen, og også her spiller udviklingen på velfærdsteknologiområdet en afgørende rolle. De kompetencebehov, som Uddannelses- og Forskningsministeriet udpeger i rapporten "Uddannelsesfremsyn på sundhedsområdet med særligt fokus på professionsbacheloruddannelserne" omhandler bl.a. et øget fokus på de teknologiske kompetencer. Rapporten er udgivet i november 2014.

I rapporten, som NewInsight har udarbejdet for Uddannelses- og Forskningsministeriet, beskrives udviklingen af sundhedsvæsenet i de næste 10-15 år og samt de nye krav, udviklingen indebærer for sundhedsvæsenets professionsudøvere herunder sygeplejersker. Ifølge rapporten er scenariet for sundhedsvæsenet i 2025 helt overordnet stærkt påvirket af udviklingen i fire centrale samfundsforhold. I det følgende fremhæves elementer af de samfundsforhold, der er relevante for denne artikels fokus, nemlig teknologien.

Det første samfundsforhold er den demografiske udvikling med en tiltagende aldrende befolkning, der drives af, at flere lever længere samt af et lavt fødselstal. Den stigende aldrende befolkning betyder bl.a., at flere og flere når at få kroniske og psykiske diagnoser. En generelt stigende velstand i samfundet og bedre teknologi har øget mulighederne for at behandle dødelige sygdomme og kompensere for effekterne af kroniske sygdomme. Det har f.eks. skabt betingelser for en fastholdelse af funktionsevnen (fysisk og intellektuelt) hos stadig flere i befolkningen også højt op i alderen. Dette øger antallet af gamle med behandlings- og omsorgsbehov. Denne kompleksitet kan være en udfordring for sundhedsvæsenet. Her vil velfærdsteknologi komme til at spille en central rolle.

Det andet samfundsforhold er et paradigmeskift i opfattelsen af sundhed og sygdom. Sundhed forventes i 2025 ikke kun at være et spørgsmål om frihed fra sygdom, men vil i høj grad være en forventning om at kunne leve godt (det gode liv) med sin sygdom eller sin

funktionsnedsættelse. Også her vil velfærdsteknologi spille en central rolle.

Det tredje samfundsforhold er en massiv anvendelse af ny teknologi i sundhedsvæsenet, herunder etableringen af ICT-systemer (Information and Communication Technology) med valide patientdata i offentlige og private databaser. Samtidig vil der komme en intens interesse for udvikling af medicinske teknologier, f.eks. sensorer til overvågning og selvovervågning, robotter mm., som er teknologier, der alle understøtter ovenstående samfundsforhold.

Det fjerde samfundsforhold er, at der i 2025 højst sandsynligt vil være en relativt stram økonomisk-politisk prioriteret ramme for den samlede sundhedsindsats. Der vil derfor løbende blive stillet krav om at få mere og bedre for mindre. Sundhedsvæsenet 2025 bliver således, på baggrund af ovenstående udsat for et betydeligt krydspres. Kravet om at få mere og bedre for mindre skærper behovet for løbende effektivisering, anvendelse af nye avancerede metoder til forebyggelse, diagnose, behandling og genoptræning. Samtidig vil der være et kontinuerligt politisk krav om, at der leveres service af høj kvalitet, og at der sikres en generelt højere patient-sikkerhed.

De kompetencebehov på sundhedsområdet, der er formuleret i "Uddannelsesfremsynet", er formuleret med afsæt i ovenstående tendenser og forventninger til den fremtidige udvikling på sundhedsområdet. De har således afsæt i samfundet, i befolkningens præferencer, i økonomien og den teknologiske udvikling. Og sundhedsvæsenet har da også, som følge af udviklingen i ovennævnte fire samfundsforhold, siden 2014 undergået en række strukturelle og organisatoriske ændringer.

Kompetencebehov hos de sundhedsfaglige medarbejdere
 Den massive indsats ift. implementering af ny teknologi kræver bl.a., at sundhedsfaglige medarbejdere har en bred viden om den sundhedsteknologi, telemedicin m.v., der allerede eksisterer og som er i brug i sundhedsvæsenet. Desuden skal de sundhedsfaglige medarbejdere have indsigt i de fremtidige udviklingstendenser på området både nationalt og internationalt. Endelig er den viden, der gør det muligt for de sundhedsfaglige at forholde sig konstruktivt kritisk til sundhedsteknologi, så teknologien tilpasses mennesket og ikke omvendt, af relevant betydning for de kommende sundhedsprofessionelle medarbejdere.

Implementeringen af den nye teknologi stiller krav om store økonomiske og ressourcemæssige investeringer, og teknologien rejser da også en række etiske og prioriteringsmæssige dilemmaer. Disse etiske dilemmaer er væsentlige for den sundhedsfaglige medarbejder at have *indsigt* i.

En central udfordring er f.eks., at nye behandlingsformer og avancerede teknologier ofte er forbundet med offentlige investeringer og øget ressourcetræk, der øger behovet for prioritering. Det betyder, at de sundhedsfaglige medarbejdere skal være bevidste om, at valg af teknologi ét sted kan betyde, at noget andet måske må vælges fra.

På den anden side er megen teknologi blevet standardiseret og dermed billigere. Dette sker sideløbende med, at teknologierne giver mere effektive resultater, der bl.a. reducerer behovet for genindlæggelse. De kommende sundhedsprofessionelle skal på den baggrund kunne *forholde sig kritisk til* teknologierne og deres anvendelsesmuligheder.

Af rapporten "Uddannelsesfremsyn på sundhedsområdet med særligt fokus på professionsbacheloruddannelserne" fremgår det, at kommunerne i 2025 forventes at have mange flere sundhedsrelaterede opgaver end i 2014, og at dette vil indebære en betydelig inddragelse af borgerne selv. Patient- eller borgerinddragelse er således også et begreb, der bringes i spil ift. de sundhedsfaglige medarbejders kompetencer i fremtiden.

I 2025 vil der således ifølge rapporten være en høj grad af borgerinddragelse og fokus på borgeres aktive deltagelse i sundhedsvæsenets behandling, pleje og rehabilitering. Man forudser bl.a. at der i alle patientforløb udarbejdes planer for aktivering og inddragelse af patienter, de pårørende og patientens øvrige netværksressourcer. Det fokus, der er på borgerinddragelse, handler ikke mindst om øget ansvar for egen sundhed, herunder for overvågning af personlige risikomarkører. Her kommer velfærdsteknologiske løsninger også til at spille en central rolle. For yderligere at styrke borgerinddragelsen forudser man i rapporten, at der internt alle steder i sundhedsvæsenet forventes at være tilknyttet medarbejdere, der arbejder med udvikling, implementering og anvendelse af teknologier, der både støtter borgere/patienter i arbejdet med egen sundhed og sygdom, og som lever op til sundhedsvæsenets kvalitets- og sikkerhedskrav.

Da rapporten har været anvendt som en af grundstenene for revisionen af de sundhedsprofessionelle uddannelser, betyder det, at de kompetencer, den sundhedsprofessionelle skal besidde for at kunne agere professionelt i fremtidens sundhedsvæsen, er en del af det, som revisionen af de sundhedsprofessionelle uddannelser vil tage udgangspunkt i.

I relation til teknologi er kompetencerne:

- At kunne gennemføre teknologistøttet vejledning, rådgivning og undervisning af borgere, patienter og pårørende i "mestring" af egen livssituation, sundhed og sygdom
- At kunne medvirke til at fremme innovation ift. ny

sundhedsteknologi og -service som en del af egen professionel praksis

- At kunne medvirke til at udvikle sundhedsteknologier, der støtter raske og patienter i indsatsen med egen sundhed og sygdom
- At kunne anvende, udvikle og reflektere over evidens-baserede værktøjer og metoder til højnelse af patientsikkerhed og forebyggelse af utilsigtede hændelser.

Og desuden:

- At kunne skabe og implementere nye løsninger på tværs af sundhedsvæsenet for forskellige målgrupper
- At kunne koordinere samarbejdet mellem forskellige faggrupper og specialister i et patientforløb, herunder at kunne fungere som forløbskoordinator for patienten
- At kunne inddrage patienter, pårørende og civilsamfundets sociale netværk som en supplerende ressource i patientforløb
- At kunne understøtte patienter og pårørende i at søge viden og information på sundhedsområdet

Perspektiv og refleksion

Formålet med artiklen er, via nogle tidsmæssige nedslag, at give eksempler på, hvordan digital læring har udviklet sig på uddannelsesområdet generelt og specifikt i sygeplejerskeuddannelsen.

Sygeplejerskeuddannelsen er generelt "godt med", når det drejer sig om at arbejde med teknologi, både i et læringsmæssigt perspektiv, og også i et træne/øve perspektiv, hvor bl.a. simulation ved hjælp af teknologi vinder større og større indpas i de sundhedsfaglige uddannelser.

Der er ingen tvivl om, at det er vigtigt kontinuerligt at udvikle og vedligeholde elementer af digital læring - bl.a. set i lyset af digitaliseringsstrategiernes klare budskaber. Der er i uddannelserne brug for fleksibilitet i tid, rum og roller, men også fleksibilitet ift. tilgængelighed af undervisningen og undervisningsmaterialet.

Forskning viser, at når man "leger med teknologi i hverdagen", så bliver man mere fortrolig med teknologien ude i de erhverv, man uddannes til.

Artiklens væsentligste budskab er da også, at med de tendenser der er i fremtidens sundhedsvæsen, er digitale kompetencer vigtige kompetencer hos kommende sygeplejersker.

Referencer

- Andreasen, L. B. 2003, *Samarbejde i virtuelle læringsmiljøer - med skriftlige netdialoger som interaktionsform*, Ph.d afhandling, Institut for Pædagogisk Antropologi, København
- Bekendtgørelse om uddannelsen til uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=114493>
- Bagger, B, Lindahl, M. og Villemoes, L. (2013) Teknologi i samarbejdet i Bagger, B. Lindahl, M. og Villemoes, L. (red) (2013): *Interprofessionelt samarbejde i sundhedsvæsenet – rammer, udfordringer og muligheder*. Gads Forlag.
- Bang, J.1997, 'Multimedier, interaktion og narrativitet. Edutainment eller læring?', in O. Danielsen et al., (eds.), *Læring og multimedier*, Aalborg Universitetsforlag, Aalborg, pp.21-39.
- Birkelund, R.1996, 'Tag Grundtvig på ordet', in T. R. Eriksen, B. F. Gerstoft, & H. P. Hansen, (eds.), *Erfaringer - Et humanistisk og sundhedsvidenskabeligt perspektiv*, Munksgaard, København, pp. 124-151.
- Birkelund, R.2004, 'Sygeplejerskeuddannelsen - kulturhistorisk og vidensfilosofisk betragtet', in N. B. Hansen & J. Gleerup, (eds.), *Videnteori, professionsuddannelse og professionsforskning*, Syddansk Universitetsforlag, Odense, pp. 219-244.
- Fredskild, T.U. 2007, *Studieformer i sygeplejerskeuddannelsen. En analyse af sygeplejerskeuddannelsen udbudt i tre forskellige regi: under den traditionelle studieform, via fjernstudie og som merituddannelse. Fokus er lagt på analyse af fjernstudieformen set i relation til de øvrige studieformer*. Ph.d. afhandling. Syddansk universitet.
- Fredskild, T. U. (2008). "Optimizing the learning potential for the distance learning students. Focusing on the tension between experience and competence". "E-learning and education (eleed)". <http://eleed.campussource.de/archive/4/1281>
- Fredskild, T. U. (2008). "Distance learning students in "communities of practice". An analysis of nursing education offered in three different learning programmes". <http://seminar.net/index.php/volume-4-issue-3-2008-previousissuesmeny-125/110-distance-learning-students-in-communities-of-practice>
- Fredskild, T. U. (red), (2013). *Velfærdsteknologi i sundhedsvæsenet* Kbh.: GAD's Forlag.
- Fredskild, T. U. (2013). Politiske og administrative rammer for at arbejde med velfærdsteknologi. I: Trine U. Fredskild (red) *Velfærdsteknologi i sundhedsvæsenet* (s.39). Kbh.: GAD's Forlag.
- Fredskild, T. U. (2013). Diskurser om velfærdsteknologi. I: Trine U. Fredskild (red) *Velfærdsteknologi i sundhedsvæsenet* (s.101). Kbh.: GAD's Forlag.
- Fredskild, T. U. (2013). Bruger- og medarbejderdrevne innovation – patienten, sygeplejersken og terapeuten som medudvikler og innovationsdriver. I: Trine U. Fredskild (red) *Velfærdsteknologi i sundhedsvæsenet* (s. 133). Kbh.: GAD's Forlag.
- Fredskild, T. U. (2014). *Velfærdsteknologiske løsninger i den sundhedsprofessionelle kommunikation* I: Kim Jørgensen (red). *Kommunikation for sundhedsprofessionelle*. 3. udgave Kbh.: GAD's Forlag.
- Fredskild, T. U. (2014). *Velfærdsteknologisk og innovation i sundhedsvæsenet* I: Birthe Kamp Nielsen (red). *Sygeplejebogen*. Kbh.: GAD's Forlag.
- Fritze, Y. 2004, *Mediet gør en forskel - en komparativ undersøgelse af kommunikation i nærundervisning og fjernundervisning.*, Ph.d afhandling, Dansk Institut for Gymnasiepædagogik, Syddansk Universitet, Odense
- Gjertsen, M. N., & Rytgaard, N., 2013. Regeringen ruller robotterne frem. *Jyllands-Posten*, s. 8-9
- Mandag Morgen 2013, "Omstillingssamfundet. Tema-nummer", *Mandag Morgen, Navigation*, vol. 07, side 2-116.
- Newinsight for Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2014. *Uddannelsesfremsyn på sundhedsområdet*, med særligt fokus på professionsbacheloruddannelserne. Retrieved 05082015: <http://ufm.dk/publikationer/2014/uddannelsesfremsyn-pa-sundhedsområdet>
- Nipper, S.1989, 'Third generation distance learning and computer conferencing', in A. Kaye & R. Mason, (eds.), *Mindweave: Communication, Computers and Distance Education*, Pergamon Press, Oxford, pp. 63-73.
- Nipper, S.2003, 'Online Learning in Denmark: A Personal Account by Søren Nipper', in M. F. Paulsen, (ed.), *Online Education. Learning Management Systems. Global e-learning in a Scandinavian Perspective.*, NKI forlaget, Bekkestua, pp.195-208.
- Nipper, S. 1997, 'Dansk fjernundervisning er et trekantet paradoks', *CTU - NYT*, vol. 1, pp. 15-17.
- Sievert, A., Larsen, P., & Frederiksen, B. 2003, 'Kan ændrede studieformer og læringsmetoder fremme rekrutteringen til sygeplejerskeuddannelsen?', *Uddannelsesnyt*, vol. 14, no. 2, pp. 5-9.

Hvorfor internationalisering i sygeplejerskeuddannelsen - et tilbageblik

Af Mette Bro Jansen, lektor, international teamleder og koordinator, cand.mag. i religionsvidenskab, UC Lillebælt, Sygeplejerskeuddannelsen i Odense, Grete Lindegaard, Master of Science in Nursing, tidligere international koordinator ved Sygeplejerskolen i Odense og CVSU-Fyn

Keywords: Internationalisering. Mobilitet. Studieophold.

Charlotte Munck, formand for DSR fra 1927, var uddannet sygeplejerske fra Presbyterian Hospital i New York i 1906 (1). Hun og mange andre kvinder er gennem tiden blevet uddannet eller har taget videregående master eller ph.d. uddannelser i udlandet med senere karriere i Danmark (2) - upåagtet den manglende politiske bevågenhed. Dette må ses i modsætning til i dag, hvor der er fokus på internationalisering og globalisering af uddannelser på alle niveauer. Den politiske målsætning er, at i 2020 skal 50 % af alle studerende på en professionshøjskole have afviklet et udlandsophold som en del af uddannelsen (3)

Lad os i et tilbageblik se på den første regulerede sygeplejerskeuddannelse med Anordning om Sygeplejerskeuddannelsen i lov nr. 127 af 25. maj 1956 og frem til nuværende bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje 2008 - et spænd på mere end 50 år - hvornår der uddannelsespolitisk bliver sat fokus på udlandsophold og internationalisering af uddannelsen. Hvordan har den politiske dagsorden - nationalt såvel som EU politisk- haft indflydelse på, hvordan og i hvilket omfang der bliver arbejdet med det internationale område på de enkelte sygeplejerskoler - senere UC'er?

Artiklen vil forsøge at eksemplificere med initiativer/aktiviteter afviklet på sygeplejerskoler/ UC'er - på baggrund af publicerede artikler, tilgængeligt materiale via links og hjemmesider. Det beskrevne er ikke fyldestgørende og foregår ikke alene på de skoler/UC'er, som har skrevet herom, men også andre steder i landet. Afslutningsvis vil artiklen knytte et par kommentarer til den kommende bekendtgørelse til uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje september 2016.

Tiden før internationalisering

Helt i overensstemmelse med forventningen findes

Resume

I artiklen undersøges, hvordan den politiske dagsorden har haft indflydelse på, hvordan landets sygeplejerskoler har arbejdet med det internationale område i henhold til anordninger, cirkulærer og bekendtgørelser. Startskuddet bliver bekendtgørelsen fra 1990 med mulighed for at tage uddannelseselementer i udlandet, hvilket igangsætter hektiske institutionelle aktiviteter med etablering af internationale aftaler om mobilitet. I 2008 opprioriteres det internationale område med fokus på internationalisering af uddannelsesinstitutionerne. Politisk accelereres processen i 2013 med ny internationaliseringsstrategi, 50 % af en årgang skal have afviklet et studieophold i udlandet i 2020. Vigtig opgave bliver at fastholde internationaliseringens mange gevinster og ikke alene lade sig forføre af kvantiteten.

der intet om udlandsophold i Anordning om Sygeplejerskeuddannelsen i lov nr. 127 af 25. maj 1956 (4). I 1970'erne blev sygeplejerskeuddannelsen revideret først i 1971 og ændret igen i 1974 (5). Anordning om sygeplejerskeuddannelsen i 1979 (6) er endnu en justering uden væsentlige ændringer.

Af politiske beslutninger, som får betydning for dansk uddannelsespolitik og lovgivning, er bl.a. at Danmark i 1973 blev medlem af EU og senere med Danmarks tiltrædelse af Maastricht -traktaten i 1993. Især får Bologna-deklarationen, underskrevet af 29 europæiske lande, stor betydning, idet der nu åbnes op for muligheden for fri mobilitet for studerende, lærere og færdig-

uddannede. Dermed bliver mulighederne for at få hjælp til planlægning og økonomisk støtte til studieophold i EU-medlemslande forbedret (7).

1990'erne - der åbnes op

I 1990 kommer en ny sygeplejerskeuddannelse, en mellemlang erhvervsrettet generalistuddannelse udformet som et SU-baseret studium med undtagelse af den sidste praktikperiode med vederlag. For første gang bliver det muligt at tage uddannelseselementer i udlandet jævnfør § 12.

"Uddannelsesinstitutionerne kan i hvert enkelt tilfælde .....godkende, at gennemførte/beståede uddannelseselementer fra en anden dansk eller udenlandsk uddannelsesinstitution træder i stedet for uddannelseselementer, der er omfattet af denne bekendtgørelse" (8, §12.)

Hvordan dette nye internationale felt gribes an på de enkelte sygeplejerskoler, får vi et indtryk af ved at læse artikler fra 1990'erne og til begyndelsen af 00'erne publiceret f.eks. i tidsskrifterne Uddannelsesnyt og Sygeplejersken.

Davies (9) skriver i artiklen *"Stigende interesse for at komme til udlandet"* om etableringen af et europæisk netværk med navnet Florence i 1992, som startede med sygeplejerskoler i Sverige, DK, England og Holland, i dag et netværk bestående af institutioner fra 26 europæiske lande (10).

The European Nursing Module Network (ENM) er et lignende initiativ, der blev etableret i United Kingdom i 1994. I dag et netværk bestående af 26 lande heriblandt Danmark (11).

I Norden findes et lignende program under Nordisk Ministerråd kaldet Nordplus. I 1994 blev der etableret flere netværk ved landets sygeplejerskoler bl.a. netværket Nordkvist, hvor Grønland, Island, Danmark inklusiv Færøerne, Sverige, Norge og Finland deltager (12). Gradvist bliver der skabt muligheder på landets sygeplejerskoler, for at studerende og undervisere kan tage på udlandsophold i Norden såvel som Europa.

Ifølge Jørgensen (13) har alle landets sygeplejerskoler efter 1997 oprettet en funktion som international koordinator, og samme år bliver FIKS - Forum for Internationale Koordinatorer ved Sygeplejerskeuddannelsesinstitutionerne i Danmark - dannet med følgende formål:

At fremme gensidig inspiration, erfarings- og vidensdeling vedrørende internationale aktiviteter.

At bidrage til at udvikle kvaliteten af internationale

aktiviteter i sygeplejerskeuddannelsen.

At informere og rådgive i uddannelsesspørgsmål af international karakter (Upubliceret kilde 2008).

Jensen (14) skriver i artiklen *"Fra ide til virkelighed - erfaringer fra internationalisering i sygeplejerskeuddannelsen"* om erfaringer opnået i perioden fra 1995 - 1999, om deltagelse i internationalt samarbejde, indgåelse af bilaterale aftaler, herunder ind- og udgående mobilitet. Ifølge Evalueringsrapport (15, p.117) et landsdækkende fænomen

"Størstedelen af skolerne har indgået samarbejds- og udvekslingsaftaler, primært med nordiske, men også med andre europæiske sygeplejerskoler under NORDPLUS-programmet og ERASMUS-programmet".

Poulsen og Wissing (16) skriver i artiklen *Studieophold i udlandet kan tiltrække unge, at tilbud om udveksling kan imødekomme de unges ønsker om at rejse ud i løbet af uddannelsen og endda anvendes som strategisk rekruttering af studerende.* En betragtning som understøttes af Jørgensen (13) og Evaluering af Sygeplejerskeuddannelsen, der udkom i juli 1996, hvor det hedder *"...giver 2/3 af de studerende udtryk for, at det vil være hensigtsmæssigt, at uddannelsen i højere grad åbner mulighed for studium i udlandet"* (15, p. 117).

I denne periode publiceres også artikler skrevet af begejstrede studerende, som har været på udlandsophold f.eks. i Finland (17) og i Australien (18).

Endeligt ses som noget nyt afholdelse af IP (International Programmes) for sygeplejestuderende og undervisere afholdt ved en partnerinstitution med deltagelse af et antal lande, der hver deltager med 2-3 studerende og 1-2 undervisere. De første IP's bliver afholdt i 1990'erne, f.eks. afholdt Florence-netværket sit første IP i 1998 (19) og inden for netværket Nordkvist bliver det første afholdt i 1999 (12). IP afholdes fortsat til stor glæde og læringsudbytte for studerende og undervisere (20).

I denne periode introduceres begrebet Internationalization at Home (IaH), der kan defineres som *"...the process of integration of an international dimension into the research, teaching, and service function of higher education"* (21).

Internationaliseringens tidsalder

I 2001 bliver sygeplejerskeuddannelsen ændret til en professionsbacheloruddannelse på 3½ år opgjort i ECTS point. Uddannelsen er på 210 ECTS udbudt på Centre for Videregående Uddannelser (CVU'er). Jævnfør 2001-be-

¹⁾ For en uddybende redegørelse se Glasdam S, Bydam J. Sygepleje i fortid og nutid - historiske indblik. Kbh.: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck Danmark; 2008

²⁾ Studietur/besøg i udlandet mv. kan sagtens have foregået ved landets sygeplejerskoler før 1990

kendtgørelsen § 16 er det fortsat muligt at få godkendt gennemførte/beståede uddannelseselementer fra udenlandske uddannelsesinstitutioner. Ligeledes nævnes internationalisering som et af de punkter, som en studieordning skal indeholde - dog uden yderligere kommentarer eller henvisninger til uddybende paragraffer (22).

Der foregår fortsat en lang række af aktiviteter på landets sygeplejerskeuddannelser for at etablere nye muligheder for sygeplejestuderende, nogle på nationalt - andre på lokalt plan.

Foranlediget af Rektorforsamlingen for Sygeplejerskeuddannelsen i DK blev det i 2003 muligt for danske studerende at tage et 10 ugers ophold i Thailand (23). Ordningen er siden justeret, men er fortsat et tilbud til danske studerende (24).

Et lignende initiativ blev iværksat af Rektorforsamlingen; denne gang var det muligheder i Australien, som Rektorforsamlingen udforskede. Det lykkedes i 2006 at få en aftale i stand med UTAS - University of Tasmania og Sydney South West Area Health Service, så endnu en national aftale om at sende studerende 10 uger til Australien så dagens lys (25).

Professionshøjskolen Metropol etablerer i samarbejde med Global Contact en mulighed for et 10 ugers praktikophold i Uganda, Kenya og Tanzania - først for studerende ved professionshøjskolen Metropol, siden en ordning som nu omfatter alle landets studerende (26).

I 2004 publiceres *Styrket internationalisering af uddannelserne*, en redegørelse til Folketinget, hvilket var et oplæg til en sammenhængende strategi for internationalisering af de danske uddannelser fra folkeskolen til de videregående uddannelser. Heri opregnes en række politiske initiativer, som skal motivere institutionerne til at udvikle internationale muligheder for studerende. Der skal bl.a. ske en øget motivering af studerende og lærere til at tage et udlandsophold, den internationale dimension i undervisningen skal styrkes bl.a. ved at udvikle teorimoduler på engelsk samt inddragelse af IT som redskab i undervisningen (27).

Med det øgede antal udrejsende studerende kommer der efterspørgsel på muligheder for at få et praktikophold i Danmark fra udenlandske samarbejdspartnere. Mange UC'er oplever en stigende efterspørgsel, men har svært ved at honorere kravene om praktikpladser til udenlandske studerende. Forskellige initiativer iværksættes ved de enkelte UC'er, bl.a. skaber CVU Syd (Nykøbing Falster og Næstved) særlige praktiksteder for internationale studerende, et initiativ som inspirerer

University College Lillebælt til at igangsætte projekt Nursing Europe (28). Afledt af projekt Nursing Europe skrev en klinisk vejleder i tidsskriftet Sygeplejersken (29) om udfordringerne ved at vejlede internationale studerende.

Andre tiltag er skabelsen af mono/tværfaglige teoriforløb på engelsk for egne og udenlandske studerende. Der er allerede udviklet og udbudt en række teoriforløb på engelsk. CVU Sjælland udbød *Public Health - Health Promotion - Lifestyle and Health Behavior* og ved CVU Vita udbydes et internationalt modul afledt af et samarbejde med Deakin University, Melbourne.

Ligeledes i 2004 har Rektorforsamlingen igangsat et arbejde med udvikling af en ny national studieordning, som skulle harmonisere sygeplejerskeuddannelsen på landsplan.

I 2008 kommer *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje nr. 29 af 24/12/2008* (30) og dermed også en national studieordning. Af paragraf 12 fremgår det, at en studieordning også skal angive forhold omkring *Internationale uddannelsesmuligheder*. En uddybning heraf ses i bilag 2 til Bekendtgørelsen, hvor Internationale uddannelsesmuligheder uddybes på følgende måde på side 13:

"Formålet med internationale uddannelsesmuligheder i sygeplejerskeuddannelsen er at uddanne de studerende til at agere professionelt inden for sygeplejerskens virksomhedsområde i en globaliseret verden"

Det hedder videre, de studerende skal erhverve sig interkulturelle og internationale kompetencer, undervisningen skal internationaliseres, og de studerende skal kunne tage dele af uddannelsen i udlandet og opnå merit.

Et andet nyt tiltag fremgår af punkt 5.5 Studievejledningen, idet internationale udvekslingsmuligheder skal indgå i karriereplanlægningen.

Det er tydeligt, at der er sket en opprioritering af det internationale område. Det handler ikke længere alene om ind- og udgående mobilitet, men også om en internationalisering af uddannelsesinstitutionen herunder den undervisning som afvikles på de enkelte UC'er.

I marts 2008 kommer Lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser (31), hvorved der blev skabt nye rammer for styrkelse af internationaliseringen, idet institutionerne nu har

- pligt til at skabe mulighed for at gennemføre dele af en uddannelse i udlandet inden for normeret studietid
- mulighed for at tilrettelægge uddannelser som parallelle forløb

³⁾ Inkluderede et to ugers teoriforløb Care for the Chronically Ill Person www.ucl.dk

- mulighed for at tilrettelægge fællesuddannelser, hvor dele af uddannelsen kun kan gennemføres i udlandet

I forlængelse heraf bliver det i 2008 muligt at ansøge om midler til etablering og markedsføring af parallelforløb på engelsk, hvilket flere UC'er gør brug af. Ved UC Lillebælt, Sygeplejerskeuddannelsen, blev *Health care in the Nordic Countries - Lifestyle and Environment* udviklet i et samarbejde med professionshøjskoler i Norge og Finland.

I foråret 2009 bliver det på Ministermøde om Bologna-processen i Leuven og Louvain-la-Neuve fastslået, at mindst 20% af alle dimittenderne senest i 2020 skal have haft et ophold i udlandet i løbet af deres uddannelse (32). I forlængelse af Ministermødet udkommer Undervisningsministeriet december 2009 med publikationen *Flere studerende på studie- og praktikophold i udlandet* (32).

Fra politisk side ønskes etableringen af oversøiske internationale kontakter, hvormed det i perioden 2006 - 2009 bliver muligt at søge om midler via de to programmer: Danmark-Victoria- og Danmark-USAProgrammet. Midler afsættes til etablering af samarbejdsaftaler med australske og amerikanske institutioner herunder støtte til mobilitet for studerende og undervisere (32).

En mulighed som bl.a. bliver udforsket ved flere UC'er også ved Sygeplejerskeuddannelsen i Odense, hvor der bliver indgået aftaler med Malone University, Ohio (33) og SouthWest Tennessee Community College, Tennessee (34).

Fra politisk side ønskes en acceleration af internationaliseringsprocessen og daværende undervisningsminister Morten Østergaard lancerer i 2013 en ny internationaliseringsstrategi - én rettet mod udrejsende studerende *Øget indsigt gennem globalt udsyn* (35) og én rettet mod indrejsende studerende *Danmark - et attraktivt uddannelsesland* (36). Nu er det ikke længere nok, at 20% af en årgang har haft et ophold i udlandet, nu skal 50% have haft et studieophold i udlandet i 2020.

Endnu et interessant perspektiv for den fremtidige internationalisering af UC'erne kan blive den nye Bekendtgørelse nr. 1055 af 29/08/ 2013 om stillingsstruktur for undervisere ved erhvervsakademier, professionshøjskoler og Danmarks Medie- og Journalisthøjskole (37). Det hedder under punktet *Plan for adjunktens kvalificering til lektorbedømmelse*:

"For at styrke uddannelsernes internationale dimension skal planen desuden indeholde relevante internationale opgaver og aktiviteter. Det er institutionens ansvar at stille rammer til rådighed, der muliggør internationale opgaver og aktiviteter"

Endelig hedder det, at som positiv lektorbedømt skal man:

"være i stand til at inddrage relevant international forskning og/eller internationale udviklingstendenser inden for erhvervet eller professionen i arbejdet."

Det er endnu for tidligt at sige, hvordan denne ændring vil bidrage til den ønskede internationalisering af UC'erne, men allerede nu er mange UC'er involveret i internationale udviklings- og forskningsprojekter, hvor adjunkter indgår i projekter (38).

For en samlet oversigt over alle internationale initiativer ved de enkelte UC'er findes en glimrende indgangsport via hjemmesiden www.sygeplejerskeuddannelsen.dk.

Mere internationalisering med ny bekendtgørelse - mon ikke?

Ifølge Uddannelses- og Forskningsministeriet ligger antallet af dimittender i 2013, som har været på udlandsophold ved landets UC'er på 6-14%. Der er endnu langt til indfrielsen af 2020 målsætningen med 50% udgående mobilitet (39). Rapporten er en kortlægning og status for internationalisering og har til hensigt at bidrage til fremdriften i professionshøjskolernes internationaliseringsproces. Interessant læsning, som angiver en lang række af områder, der skal arbejdes videre med på landets professionshøjskoler og især i forhold til ny bekendtgørelse f.eks.

- den internationale dimension i undervisningen skal styrkes
- de studerendes/underviserernes internationale erfaringer skal inddrages tydeligere i undervisningen
- de internationale muligheder i løbet af uddannelsen som anvendes som rekrutteringsbrand
- den internationale toning af uddannelsen skal indgå som del af karriereplanlægningen

Områder som med fordel kan indtænkes i en ny uddannelsesbekendtgørelse.

Flere interessenter med forskellige dagsordener har i 2014 udgivet diverse rapporter f.eks. *Afrapportering af Sundhedskartellets uddannelsesprojekt* (40, 41), *Next Practice* (42) og endelig *Uddannelsesfremsyn på sundhedsområdet* (43,44). Endelig har Udviklingsgruppe nr. 4 - Internationalisering i maj 2015 indgivet gruppens anbefalinger for det internationale område (45).

Internationalisering drives ikke alene frem af ildsjæle på de enkelte UC'er, det er at tilskrive ledere og internationale koordinatore for stor en fortjeneste. Det er en politisk drevet udvikling, som nu håndgribeligt sætter sit aftryk i de enkelte UC'ers udviklingskontrakter, hvor der

skal angives målbare procentvise forbedringer pr. år bl.a. på ud- og indgående mobilitet. En vigtig opgave bliver at holde fast i internationaliseringens mange gevinster og muligheder, og ikke lade kvantiteten råde på bekostning af kvaliteten.

Referenceliste

- Østergaard S. Sygeplejerskeuddannelsen i Danmark. Næstved.: Gruppen Kontekst, Danmark, 1989
- Birkelund R. "red" Omsorg, kald og kamp - Personer og ideer i sygeplejens historie. Kbh.: Munksgaard Danmark; 2001
- Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. Øget indsigt gennem globalt udsyn - flere studerende på studieophold i udlandet, styrket internationale læringsmiljøer og bedre fremmedsprogskompetencer. Kbh.: 2013
- Anordning om Sygeplejerskeuddannelsen i lov nr. 127 af 25. maj 1956
Tilgængeligt på <http://www.dsr.dk/Artikler/Sider/Fag/Sygeplejehistorie/Uddannelsesreformer-fra-1957-og-til-i-dag.aspx>.
- Sundhedsstyrelsens cirkulære til sygeplejerskoler mm. København. 1974. Tilgængeligt på <http://www.dsr.dk/Artikler/Sider/Fag/Sygeplejehistorie/Uddannelsesreformer-fra-1957-og-til-i-dag.aspx>.
- Anordning om sygeplejerskeuddannelsen. København. 1979. Tilgængeligt på <http://www.dsr.dk/Artikler/Sider/Fag/Sygeplejehistorie/Uddannelsesreformer-fra-1957-og-til-i-dag.aspx>.
- Rasmussen H, Koch H. Europa Traktaterne. Fra Rom til Amsterdam - i parallel opsætning. Kbh.: GADJURA, Thomson Information A/S; 1998, p.416-422.
- Bekendtgørelse om sygeplejerskeuddannelsen. Kbh.: 1990
- Davies BJ. Stigende interesse for at komme til udlandet. Sygeplejersken 8, 2003 p. 18-20
- Hjemmesiden for netværket Florence. Lokaliseret 1. august 2015. www.florence.ud.
- The European Nursing Module Network (ENM). Lokaliseret 1. august 2015. <http://www.leeds.ac.uk/europeannursing/>
- Lindegaard G, Ots U. Det Nordiske Netværket Nordkvist 1994-2005. 2004. Lokaliseret 1. august 2015. http://www.nordkvist.kau.se/nordkvist_historikk.htm
- Jørgensen W. J. Internationalisering i sygeplejerskeuddannelsen. En kvalitativ undersøgelse af sygeplejestuderendes oplevelser og erfaringer i forbindelse med internationale udviklingsstudier. Aarhus.: Danmark; 2006
- Jensen IM. Fra ide til virkelighed - erfaringer fra internationalisering i sygeplejerskeuddannelsen. Uddannelsesnyt 1999, 10.årg.(1): 5-10
- Evalueringscentret. Kvalitetsudvikling og evaluering af de videregående uddannelser. Evaluering af sygeplejerskeuddannelsen. Evalueringsrapport. 1996
- Poulsen AW, Wissing H. Studieophold i udlandet kan tiltrække unge. Sygeplejersken 1998, (32): 36-7.
- Kristensen A, Laursen T. Større menneskelig forståelse, nyt perspektiv på sygeplejen og sjove oplevelser. Sygeplejersken, 1999;(35):48
- Andersen N, Mønsted L, Nielsen T. I praktik i Australien. Sygeplejersken, 1999, (24): 42-5
- Davies, BJ. Som at løbe maraton. Sygeplejersken 2003, (8): 21-3
- Westerbotn M, Kneck Å, Hovland O, Elrond M, Pedersen I, Lejonquist GB et al. Taking part in Nordic Collaboration; nursing students' experiences and perceptions from a learning perspective: A qualitative study. Nurse Education Today, 2015, 35 (5):712-7. Tilgængeligt på <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2015.01.025>
- Knight J. Internationalisation: Management strategies and issues. International Education Magazine, 1993 (9): 21-2.
- Bekendtgørelse nr. 232 om sygeplejerskeuddannelsen. Kbh.: 2001
- Kjærgaard G. Når patienten er en thai. Sygeplejersken 2004, (10):12-4
- Viauc's hjemmeside. Lokaliseret 1. august 2015. www.viauc.dk
- Rektorforsamlingen for sygeplejerskeuddannelsen. Studietur til Australien. 2006. Lokaliseret 1. august 2015 http://www.sygeplejerskeuddannelsen.dk/Toplinks/Om-os/Arkiv/~media/Files/Dok/RF-Australien_rapport.ashx.
- Hjemmeside for Global Contact. Lokaliseret 1. august 2015. www.globalcontact.dk
- Styrket internationalisering af uddannelserne. Redegørelse fra Folketinget. Undervisningsministeriet, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Kbh.: 2004. Tilgængeligt på <http://pub.uvm.dk/2004/internationalisering/>

28. Frølund JC, Pedersen K, Jansen M. Project Nursing Europe. Sygeplejersken, 2010, (3):52
29. Hansen TH. Kulturelle stressfaktorer hos internationale sygeplejestuderende. Sygeplejersken 2010, (5): 60-3.
30. Bekendtgørelse nr. 29 om uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje. 2008
31. Lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser. Bek nr. 1167 af 08/12/2008. Tilgængeligt på <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=161102>
32. Flere studerende på studie- og praktikophold i udlandet - strategi for øget udgående mobilitet på erhvervsakademi - og professionsbacheloruddannelserne. Undervisningsministeriet 2009.
33. Danish students visit Malone University. Lokaliseret 1. august 2015 <http://theaviso.org/2012/09/25/danish-students-visit-campus/>
34. Southwest Nursing Program Creates International Partnership. Lokaliseret 1. august 2015. <http://www.southwest.tn.edu/events/press-releases/2011/july/press-07-18-11.htm>
35. Internationaliseringsplan: Øget indsigt gennem globalt udsyn. Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. 2013. Tilgængeligt på <http://ufm.dk/publikationer/2013/oget-indsigt-gennem-globalt-udsyn>
36. Danmark - et attraktivt uddannelsesland. Sådan tiltrækker og fastholder Danmark talenter fra udlandet. Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. 2014 Tilgængeligt på <http://ufm.dk/publikationer/2014/danmark-et-attraktivt-uddannelsesland>
37. Bekendtgørelse om stillingsstruktur for undervisere ved erhvervsakademier, professionshøjskoler og Danmarks Medie - og Journalisthøjskole, BEK nr. 1055 af 29/08/2013b
38. International tværfagligt EU projekt - udvikling af compassionate care. Lokaliseret 1. august 2015 <http://mit.ucl.dk/blog/international-tvaerfagligt-eu-projekt-udvikling-af-compassionate-care/>
39. Rapport om Baseline 2015 for internationalisering i professionshøjskolesektoren. 2015. Tilgængeligt på <http://www.uc-dk.dk/da/phoca-download/rapport%20internationalisering%20baseline%202015%20rambll.pdf>
40. Kompleks fremtid og reflektive sundhedsprofessionelle. Om videreudvikling og forbedring af sundhedsuddannelserne. Afrapportering af Sundhedskartellets uddannelsesprojekt. 2014a. Tilgængeligt på <http://www.dsr.dk/Documents/Fag/Uddannelse/Afrapportering%20Sundhedskartellets%20uddannelsesprojekt%20-enderlig.pdf>
41. Bilagssamling. Kompleks fremtid og reflektive sundhedsprofessionelle. Om videreudvikling og forbedring af sundhedsuddannelserne. Afrapportering af Sundhedskartellets uddannelsesprojekt. 2014b. Tilgængeligt på http://www.dsr.dk/Documents/Bilagssamling_sundhedskartellets_uddannelsesprojekt.pdf
42. Next Practice - Udvikling af det nære sundhedsvæsen gennem bedre sundhedsuddannelser. 2014. Tilgængeligt på <http://www.kl.dk/Fagomrader/Iedelse/Uddannelsespolitik/Sundhedsuddannelser/Next-Practice-i-sundhedsuddannelserne/>
43. Uddannelsesfremsyn på sundhedsområdet med særligt fokus på professionsbacheloruddannelserne. 2014a. Tilgængeligt på <http://ufm.dk/publikationer/2014/filer-2014/samlet-rapport-sundhedsfremsyn.pdf>
44. Uddannelsesfremsyn for de sundhedsfaglige professionsuddannelser Researchrapport. 2014b. Tilgængeligt på http://www.newinsight.dk/fileadmin/user_upload/documents/Projektrum/Uddannelsesfremsyn_sundhed/Fremsyn_researchrapport_final_V2.pdf
45. Sundhedsuddannelser2016. <http://sundhed2016.dk/>. Lokaliseret 1. august 2015

QUIZ · QUIZ

i anledningen af Uddannelsesnyts jubilæum

Redaktør Karen Steenvinkel Pedersen

Uddannelsesnyt fylder i år 25 år, og vi vil i Redaktionen gerne fejre dette med en lille quiz blandt vores læsere, hvor vi vil tage udgangspunkt i vores blad Uddannelsesnyt.

Mange af jer har anvendt studiespørgsmål til elever/studerende igennem årene. Disse spørgsmål har derved udgjort én tilgang, hvormed de studerende kunne tilegne sig stoffet. Den teknologiske udvikling har i dag medført, at flere nye bøger har en i-bog, som er en digital udgave af bogen, hvor der suppleres med opgaver/quizzes. Her kan eleverne/studerende således afprøve deres viden ud fra det, de har læst. I et konkret undervisningsforløb i Sygepleje blev der medinddraget quiz ved brug af blandt andet smartphone og tablets (Carøe 2012). Ved afslutningen af en forelæsning på tre lektioner blev der givet 10 spørgsmål som multiple choice med direkte feedback til den studerende, og samtidig modtog underviseren en statistisk rapport over rigtige og forkerte svar på de enkelte spørgsmål. De studerende evaluerede quizen, og konklusionen var, at de fandt det fagligt udviklende og en god afveksling (Ibid).

Vi håber i redaktionen at I vil blive underholdt under besvarelsen af denne quiz. Vi er i et jubilæumsår, og derfor udlodder vi tre kulinariske præmier.

Besvarelsen sendes senest mandag den 9. nov. 2015 til ksep@ucl.dk med angivelse af navn og e-mail.

Når vinderne er fundet (ved stemmelighed vil redaktionen trække lod) vil I blive kontaktet med henblik på adresse, således I kan modtage jeres præmier. I vil selvfølgelig blive informeret om, hvem der vinder, få svar på quizen samt en statistisk rapport over besvarelsene i en kommende udgave af Uddannelsesnyt.

Vi glæder os til at modtage jeres besvarelser.

Reference

Carøe, Per. 2012. Quiz med smartphone og tablets. UCN Viden. University College Nordjylland. [https://www.ucnviden.dk/portal-ucn/da/lessonplans/quiz-med-smartphone-og-tablets\(12cce550-831a-4b8b-97ab-f7d683e878e7\).html](https://www.ucnviden.dk/portal-ucn/da/lessonplans/quiz-med-smartphone-og-tablets(12cce550-831a-4b8b-97ab-f7d683e878e7).html)

Quizen indledes med to spørgsmål (A og B), der ikke indgår i konkurrencen

Nr. Spørgsmål

A	Hvor mange år har du læst uddannelsesnyt?	Svar _____
B	Hvilket år er du uddannet?	Svar _____

- 1** Hvor mange blade har Uddannelsesnyt udgivet

Svar _____

- 2** Hvor mange forskellige forsider har Uddannelsesnyt haft?

Begrund dit svar:

_____

_____

3 Hvilket år udkom Uddannelsesnyt elektronisk?

Svar _____

4 Hvor befinder det samlede opdaterede index sig over alle skribenter og artikler, der er udkommet i Uddannelsesnyt frem til seneste nummer? Opgiv browserens adressefelt

Svar _____

5 Hvornår blev den første engelsksprogede artikel trykt i Uddannelsesnyt?
Hvem var forfatter, og hvad hed artiklen?

Svar _____

6 I det elektroniske blad af Uddannelsesnyt har der på side 3 i blad nr. 4-2013 indsneget sig en fejl – hvilken og hvad skulle der have stået?

Svar _____

7 Hvor mange artikler er Bettan Bagger forfatter/medforfatter til?
Hvad er titlen på den ældste artikel

Svar _____

8 Kari Martinsen er blevet interviewet to gange til Uddannelsesnyt – angiv bladnummer, årstal og sidetal samt interviewer

Svar _____

9 Kari Marinsen skrev i 2002 en artikel til Uddannelsesnyt – Hvad var titlen?

Svar _____

10 Birte Glinsvad har været forfatter/medforfatter på 23 indlæg i Uddannelsesnyt.
Hvor mange af disse indlæg er Interview og hvem har hun interviewet?

Svar _____

11 Hvem var forfattere til artiklen: Hvad skal den nyuddannede sygeplejerske kunne anno 2010?
– hvilke kompetencer skal sygeplejersken være i besiddelse af? Hvornår udkom den?

Svar _____

12 Igennem de 25 år har Uddannelsesnyt haft forskellige ansvarshavende redaktører.
Nævn tre af disse med fornavn og efternavn.

Svar _____

Boganmeldelse

Den motiverende samtale

– praktisk håndbog til samtaler med den ældre

Barbro Holm Ivarsson & Liria Ortiz
(oversat fra svensk til dansk af Morten Andersen)

Den motiverende samtale – praktisk håndbog til samtaler med den ældre ærinde er at give læseren en praksisnær introduktion til den motiverende samtale som evidensbaseret metode til at samtale med ældre borgere, klienter eller patienter. Målgruppen er alle sundhedsprofessionelle, der har direkte kontakt til denne gruppe af brugere i sundhedsvæsenet. Studerende vurderes også at kunne få meget gavn af bogen, da den er teoribaseret.

Rationalet bag bogen er, at ældre borgere i stigende grad skal klare flere ting selvstændigt, og at de sundhedsprofessionelles rolle derfor må være at skulle motivere hertil.

Bogen er særdeles overskuelig opbygget med gennemgang af den motiverende samtales grundlæggende elementer, som det er formuleret af Miller og Rollnick (*Motivational Interviewing. Helping people change. 2012*). I hvert kapitel kobles samtalemotoden sammen med det praktiske felt "samtale med den ældre", hvor de særlige udfordringer, der kan være her, tages op. Hvert kapitel afsluttes med en kort opsummering.

Der præsenteres flere illustrative cases, hvor metoden er appliceret, således man kan danne sig et indtryk af, hvordan den givne kommunikationsmetode kan tage sig ud i virkeligheden. Det drejer sig for eksempel om, hvordan man kan åbne op for refleksion, håndtere modstand, identificere graden af motivation for forandring, balancere den ældres ambivalens og fastlægge fælles mål. Man præsenteres løbende for nemt anvendelige skalaer og redskaber, der kan benyttes til dette.

Der er ligeledes et kapitel med relevant gennemgang af nogle konkrete forhold for ældre i det danske sundhedssystem, fx visitation og pårørendesamarbejde.

Bogen indeholder også et kapitel om samtale med den demente ældre. Her lægges der vægt på betydning af en bekræftende tilgang (validationsmetoden og livshistorisk tilgang). Selvom dette bestemt er relevant, står det dog klart, at det ligger langt fra den motiverende samtales grundlæggende forehavende: nemlig at få nogen til at gøre noget mere eller andet end det, de gør i forvejen, samtidig med at de oplever, at det faktisk er godt for dem - og at de selv ønsker det. Eller sagt på anden vis: at få SKAL og VIL til at være sammenfaldende for subjekterne.

Den motiverende samtale – praktisk håndbog til samtaler med den ældre er en nemt tilgængelig og anvendelig bog for praktikere. Konkret, brugbar og praksisnær. Den er imidlertid ikke særlig selvkritisk ift. metodens vægtning af det individuelle ansvar. Og når det gælder ældre er netop dette punkt vel dilemmaramt, da de til tider ikke KAN tage mere ansvar end de gør, men at besparelser i systemet fordrer det. Således er det et felt kendetegnet ved en del strukturelle udfordringer, der ikke kun kan løses via motivation af individet. I hvert fald mener jeg, at der fare for, at bogen lægger op til, at de sundhedsprofessionelle ukritisk agerer statens kernetropper og over-fokuserer på at få de ældre til at tage mere ansvar, end de gør aktuelt.

Af Camilla Bernild, sygeplejersker, cand.mag., ph.d. stipendiat.

Bog anmeldelse

Perspektiver på organisering og ledelse af sygepleje

Annette Rosenkilde Jensen, Inger Marie Jaillet & Marianne Eilsø Munksgaard (red.)
Dansk Sygeplejeråd-Nyt nordisk Forlag Arnold Busck 2015

Bogen "Perspektiver på organisering og ledelse af sygepleje" er ny omskrevet udgave af "Organisering og ledelse af sygeplejen". Det er stort set en vellykket bog, der fokuserer på organisering af dagens sundhedsvæsen og aktuelle udfordringer i dette.

Kapitlerne er skrevet af en gruppe af forfattere med ekspertviden på hver deres område. De beskriver hver deres perspektiv på organisering og ledelse af sygepleje.

Bogens forfattere fokuserer på organisation og ledelse af sygeplejens betydning for patienten/borgeren og for medarbejderen, hvilket giver helt nye perspektiver i forhold til tidligere lærebøger i ledelse i sygeplejerskeuddannelsen.

Bogen er opdelt i tre dele:

- Del 1: Sundhedsvæsenets overordnede rammer
- Del 2: Udvalgte felter i sundhedsvæsenet
- Del 3: Refleksioner over tiltag, vilkår og muligheder

Del 1 sætter rammen om sundhedsvæsenet. Den indeholder tre kapitler om sundhedsvæsenets opbygning, sundhedsøkonomi samt organisatoriske og faglige kompetencer i sundhedsvæsenet. Kapitlerne er skrevet af forfattere med stor teoretisk viden og faglig indsigt. Forfatterne formår af fremstille stoffet på en forklarende og analyserende måde. Specielt er det godt, at fremstillingen understøttes af figurer.

I Del 2 beskrives i tre kapitler organisering og ledelse i sundhedsvæsenet inden for hospital, psykiatrisk regi og primærsektor. Disse kapitler giver en fin beskrivelse af de rammer, som sundhedsvæsenet er underlagt samt disse rammers betydning for patienten og for de ansatte. Disse kapitler kan med stor fordel læses af studerende, der har klinisk undervisning i de pågældende områder. Uddannede sygeplejersker kan også med fordel læse del 2. Der kan de få forståelse for både den sektor, som de selv arbejder i og kompleksiteten i øvrige sektorer.

Del 3 hedder "Refleksioner over tiltag, vilkår og muligheder". De fire kapitler i denne del er af ret forskellig karakter. Der er desværre ikke i denne del den samme logiske sammenhæng mellem kapitlerne som i del 1 og del 2.

Kapitlet "Sygepleje, ledelse og positioner i det medicinske felt" diskuterer sygeplejens mulighedsbetingelser for ledelse i et historisk perspektiv. Der anvendes Bourdieus sociologiske teori som redskab i analysen. Kapitlet fremstår med mange referencer, hvilket kan få pointerne til at fortabe sig for den ikke så Bourdieukyndige læser.

I kapitlet om sammenhængende patientforløb diskuteres forskellen mellem patientens og den fagprofessionelles syn på sammenhæng. Der er mange gode pointer i kapitlet, som dog svækkes af den store brug af referencer, der forstyrrer læsningen.

Del 3 har også et kapitel om faglighed og tværfagligt samarbejde, som beskrives i et historisk perspektiv med mest fokus på læge- og sygeplejerskesamarbejdet. Det diskuteres, om det altid er patientens bedste, at der er fokus i samarbejdet eller om det er andres interesser.

Bogens sidste kapitel kommer på meget velskreven og begrundet måde med perspektiver for sygeplejen i fremtidens sundhedsvæsen. Der peges på flere ældre patienter med komorbiditet, større forventninger og krav fra patienter, øgede medicinske og teknologiske behandlingsmuligheder, kortere indlæggelsestid og øget sygeplejebehov i primærsektor.

Redaktørerne skriver i forordet, at bogen henvender sig til studerende i sygeplejerskeuddannelsens teoretiske og kliniske moduler og til færdiguddannede sygeplejersker. Min vurdering som underviser i modul 1 og modul 2 og i de kliniske perioder er, at studerende på de tidligere moduler uden det store kendskab til sundhedsvæsenet kan have vanskeligt ved at læse den meget diskuterende og analyserende tilgang.

En generel anke til bogen er, at den layoutmæssigt er meget ensformig. Der kunne med fordel være flere underoverskrifter og forklarende "bokse", hvor væsentlige definitioner fremhæves. Pointerne forsvinder til tider i den diskuterende fremstilling. Det kan derfor for den ikke så erfarne studerende være vanskeligt at identificere vigtige pointer og viden.

Men alt i alt kan bogen "Perspektiver på organisering og ledelse af sygepleje" anbefales til sygeplejestuderende, kliniske vejledere og færdiguddannede sygeplejersker.

Lis Suhr, Cand. Cur., Klinisk lektor. Rigshospitalet og Metropol

Redaktionen

**Ansvarshavende redaktør,
Lisbeth Vinberg Engel**

Professionshøjskolen Metropol
Institut for sygepleje
Tagensvej 86, 2200 København N
Tlf: 72282920
email: lisbeth.vinberg.engel@gmail.com

**Redaktør
Héléne Kelly**

UC Sjælland
Slagelsevej 7, 4180 Sorø
Tlf: 72482747
email: hke@ucsj.dk

**Redaktør
Karen Steenvinkel Pedersen**

UC Lillebælt
Sygeplejerskeuddannelsen i Odense
Blangstedgårdsvej 4, 5220 Odense SØ - Tlf. 24964202
e-mail: ksep@ucl.dk

**Redaktør
Camilla Bernild**

Roskilde Universitet
Nordsjællands Hospital
Tlf. 31624930
e-mail: bernild@ruc.dk

**Indlæg til 'Uddannelsesnyt' skal
være redaktionen i hænde senest:
15. januar, 15. april, 15. juli og 15. oktober.**

Boganmeldelser samt bøger modtaget i redaktionen se: www.fsus.dk
Bestyrelsesmedlemmer i F.S.U.S: se: www.fsus.dk